पत्रोत्तरमा पत्र संख्या मिति उल्लेखित हुन अपेक्षित छ ।

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

EX: पो.ब.नं. : ३९८७
सिंहदरबार, काठमाण्डौ

योजना, अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा

(कार्यक्रम तथा योजना शाखा)

पत्र संख्या :- ०७८/६९

चलानी नं. :- ९२४

प्राप्त पत्र संख्या र मिति :-

मितिः २०७८/०६/१९

विषयः कार्यविधि सम्बन्धमा।

श्री राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, बबरमहल, काठमाण्डौ ।

श्री उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्विनी प्रदेश, वुटवल, रुपन्देही।

श्री उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, सुदूरपश्चिम प्रदेश, धनगढी, कैलाली ।

प्रस्तुत विषयमा चालु आ.व. २०७८।७९ को लागि एकीकृत भू परिधि ब्यवस्थापन आयोजनाको कार्यान्वयन कार्यविधि २०७८ मा श्री अर्थ मन्त्रालयको च.नं. १०८, मिति २०७८।०६।०८ को पत्रबाट सहमति प्राप्त भई वन तथा वातावरण मन्त्रालय (सचिवस्तर) को मिति २०७८।०६।१८ को निर्णयानुसार स्वीकृत भएकोले उक्त स्वीकृत कार्यविधि आवश्यक कार्यार्थ www.mofe.gov.np मा उपलब्ध हुने व्यहोरा अनुरोध छ।

२०७८।६।१९

.....

(राजु गुरुङ्ग)

सहायक भू संरक्षण अधिकृत

बोधार्थः

श्री प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौं ।

श्री मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय - लुम्विनी प्रदेश, वुटवल, रुपन्देही ।

श्री मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय - सुदूरपश्चिम प्रदेश, धनगढी, कैलाली ।

श्री एकीकृत भू परिधि ब्यवस्थापन आयोजना, बबरमहल, काठमाण्डौ ।

-आवश्यक कार्यार्थ र समन्वयका लागि स्वीकृत कार्यविधि प्रति १(एक) यसै साथ संलग्न छ।

फोन नं.:-४२११७०३, ४२११७३७, ४२११५९९, ४२११८६४ फ्याक्स नं.:- ४२११८६८

Global Environmental Facility (GEF) को सहयोगमा संचालित

एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना (ILaM)

कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि-२०७८

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाण्डौ

२०७८

विषय सूची

परिच्छेद १ : प्रारम्भिक 1

१.१ पृष्ठभूमि 1

१.२ परिचय 1

१.२.१. बिषयगत क्षेत्रहरु 2

१.२.२ आयोजनाको कार्यक्षेत्र 2

१.३ आयोजनाको कार्वान्वयन ढांचा 3

१.४ कार्यविधि तयारीको उद्देश्य 5

१.५ कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि साझा प्रक्रिया तथा मार्गदर्शन 5

१.६ उपभोक्ता समूहबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा अपनाउने प्रक्रिया 6

परिच्छेद २ : आयोजना व्यवस्थापन इकाई (PMU) मार्फत कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमहरु 7

२.१ समन्वय बैठक (एकिकृत भू-परिधि व्यवस्थापनको लागि नगरपालिका स्तरिय समन्वय बैठक) 7

२.२ NBSAP (२०१४-२०२०) को अन्तिम पुनरावलोकन बैठक 8

२.३ कर्मचारी क्षमता विकास तालिम, अध्ययन भ्रमण (राष्ट्रिय/अन्तराष्ट्रिय) 9

२.४ NBSAP र TAL strategy कार्यान्वयन लागि प्रदेश स्तरिय समन्वय बैठक 10

२.५ वन्यजन्तु मैत्री पूर्वाधार विकास सम्बन्धी अन्तर मन्त्रालयगत छलफल 11

२.६ अध्ययन अनुसन्धान को लागि व्यक्तिगत अनुदान (स्नातकोत्तर र स्नातक तहका विद्यार्थीलाइ, कार्यालयले छनौटको आधारहरु तयार गरि कार्य संचालन गर्ने) 13

२.७ अध्ययन अनुसन्धान को लागि संस्थागत अनुदान (क्याम्पस तथा विश्व बिध्यालय गैह्र सरकारी संस्था, सामुदायिक) 14

२.८ सेवा र परामर्श खर्च (जैविकमार्ग क्षेत्रमा सामाजिक तथा आर्थिक पक्षको अवस्था अधबधिक गर्ने अध्ययन) 15

२.९ जैविकमार्ग क्षेत्रमा जैविकविविधता बारे सर्बेक्षण 17

२.१० प्राथमिक समुदाय तथा वन क्षेत्र पहिचानको लागि जैबिक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सहभागीतामुलक सर्बेक्षण 18

२.११ जैविकमार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका BZUCs/CFUGs हरुको श्रोत सर्वेक्षण 20

२.१२ पहिचान भएका समुदायमा छलफल तथा परामर्श 21

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
काठमाडौं

२.१३ कार्य क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा समन्वयात्मक सहयोग 22
२.१४ वन्यजन्तुबाट बच्ने उपाय सम्बन्धी जानकारी मुलक पुस्तिका प्रकाशन र वितरण 24
२.१५ जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद 25
२.१६ जैविकमार्ग र मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहरुलाई सुशासन तथा वित्तिय व्यवस्थापन समबन्धी तालिम 26
२.१७ मानव-वन्यजन्तु द्वन्द व्यवस्थापन सहयोग 28
२.१८ चोरी शिकार नियन्त्रणका लागि युवा परिचालन 29
२.१९ एकिकृत पशुपालन ब्यबस्थापनको लागि प्राबिधिक तथा आर्थिक सहयोग 31
२.२० सामाजिक तथा बाताबरण सुरक्षण योजना कार्यान्वयन 32
२.२१ ईको क्लब संचालन सहयोग (स्कुलहरुमा) 33
२.२२ रेडियो मार्फत प्रचार प्रसार(एकिकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना, यसका गतिबिधि तथा संरक्षणमुखी अवसर, सवाल तथा चुनौती सम्बन्धी रेडियो कार्यक्रम संचालन) 34
२.२३ केन्द्रिय स्तरमा एकिकृत भू-परिधि व्यबस्थापन लगाएत प्राबिधिक बिषयगत क्षेत्रमा रहेर बार्षिक रुपमा छलफल 35
२.२४ कार्यक्रम निर्देशक समिति लगाएतको योजना तर्जुमा तथा पुनरावलोकन समितिको गोष्ठी 36
२.२५ बार्षिक योजनातर्जुमा गोष्ठी आयोजना गर्ने । 37
२.२६ अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन/आवधिक रुपमा संयुक्त अनुगमन तथा भ्रमण 38
२.२७ सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा (Social and Environmental Safeguard) सम्बन्धी अनुगमन 39
२.२८ कर्मचारीहरुको क्षमता अभिबृधि तालिम 41
२.२९ बार्षिक रुपमा लेखा परिक्षण 42
२.३० प्राकृतिक श्रोतसँग सम्बन्धित परम्परागत ज्ञान तथा सिपहरुको अभिलेखीकरण 42
२.३१ सुचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च (ईमेल, वेवसाइट डिजाइन) 44
२.३२ सरकारी निकायहरुका लागि नवीनतम कार्यको लागि अनुदान सहयोग 44
परिच्छेद ३: राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयहरु) मार्फत कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमहरु 46
३.१ WCCB को संस्थागत बिकासको लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग 46
३.२ निकुञ्जका कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तब्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम 47
३.३ वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविनतम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग 48

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

३.४ निजी वन व्यवस्थापन सहयोग (विरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)..... 49
३.५ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग..... 50
३.६ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग..... 52
३.७ राजमार्गमा वन्यजन्तुको दुर्घटनाको अनुगमन कार्यको लागि सहयोग..... 53
३.८ सिक्टा सिंचाई आयोजनाको नहरमा वन्यजन्तु सुरक्षाको लागि तारबार सहयोग..... 54
३.९ वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र स्थापना तथा व्यवस्थापनको लागि सहयोग..... 56
३.१० वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण, उपकरण तथा क्षमता बिकास सहयोग..... 57
३.११ अबैध वन्यजन्तु अपराध व्यवस्थापन सम्बन्धी अनुसन्धान अधिकारीहरुलाई क्षमता विकास..... 58
३.१२ स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार समन्वय बैठक..... 59
३.१३ जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद..... 60
३.१४ स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग..... 62
परिच्छेद ४ : प्रदेश स्तरीय कार्यालय (डिभिजन वन कार्यालयहरु, प्रदेश मन्त्रालय) मार्फत कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमहरु 63
४.१ प्रदेश स्तरीय जैबिक विविधता समन्वय समितीको गठन एबं समन्वयात्मक बैठक (लुम्बिनी प्रदेश)..... 67
४.२ प्रदेशीय स्तरीय जैविक विविधता समन्वय समितिलाई आर्थिक तथा प्राबिधिक सहयोग..... 68
४.३ डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तव्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम..... 69
४.४ प्रदेश स्तरिय वन बिकास रणनीति तयारीको लागि आर्थिक सहयोग (सामुदायिक वन, संरक्षित वन तथा कबुलियती वन)..... 70
४.५ वन डँढेलो नियन्त्रणका लागि वन व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचना सँयन्त्रको स्थापना गर्ने..... 71
४.६ प्रदेश स्तरमा आगलागी सम्बन्धि सूचना प्रवाह संयन्त्रको विकासमा सहयोग गर्ने..... 72
४.७ वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविनतम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग..... 73
४.८ डिभिजन वन कार्यालयलाई उच्च प्रविधियुक्त बहुबर्षिय नर्सरी निर्माण सहयोग..... 74
४.९ निजी वन व्यवस्थापन सहयोग (विरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)..... 75
४.१० आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग..... 77
४.११ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग..... 78
४.१२ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा नदि किनार संरक्षण लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग..... 79
४.१३ डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि वन्यजन्तु तथा बानी व्यहोराको पहिचान सम्बन्धि तालिम सञ्चालन गर्ने..... 81

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

४.१४ वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण सम्बन्धि उपकरण तथा क्षमता बिकास तालिम सहयोग 82
४.१५ स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार समन्वय बैठक 83
४.१६ जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद 84
४.१७ स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग 85
परिच्छेद ५ : बिबिध 87

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

परिच्छेद १ : प्रारम्भिक

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको वन, वनस्पति तथा जैविक विविधता संरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयले समय सापेक्ष बिभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै आएको छ । यसै क्रममा सन् २००० देखि पारिस्थिकीय प्रणालीको समग्र व्यवस्थापनमा भू-परिधि तहमा प्रभावकारी संरक्षण र व्यवस्थापनको कार्य हुँदै आएको छ। जस अनुसार मध्यवर्ती क्षेत्र र जैविक मार्गहरुको संरक्षण तथा पुर्नस्थापना गर्नुपर्ने अवधारणा अनुसार सन् २००४ देखि दीर्घकालिन रणनैतिक योजना सहितको तराई भू-परिधि क्षेत्रमा संरक्षणको कार्यहरु हुँदै आएको छ ।

तराई भू-परिधि क्षेत्र नेपालको बागमती नदी देखि पश्चिममा भारतको यमुना नदी सम्मको विस्तृत संरक्षण भूमि (conservation complex) लाई जनाउदछ । यो करिब ५१,००२ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । जस मध्ये २४,७१० वर्ग कि.मि. क्षेत्र नेपालमा पर्दछ । यस क्षेत्र भित्र नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरु मध्ये पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज, कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र र शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रहरु पर्दछन्। यसै क्षेत्रमा बरण्डाभार वन संरक्षण क्षेत्र, खाता वन संरक्षण क्षेत्र, वसन्ता वन संरक्षण क्षेत्र र लालझाडी-मोहना वन संरक्षण क्षेत्र गरी ४ वटा वन संरक्षण क्षेत्रहरु पनि रहेका छन भने दोभान, लमही, कम्दी, कर्णाली तथा ब्रम्हदेव जैविक मार्गहरु (biological corridors and bottlenecks) पनि पर्दछन्। तराई भू-परिधिले नेपालका २० जिल्लाहरु पूरै वा आंशिक रुपमा समेटेको छ, जुन कञ्चनपुर, डडेलधुरा, कैलाली, बर्दिया, सुर्खेत, बाँके, सल्यान, दाङ, अर्घाखाँची, कपिलवस्तु, रुपन्देही, पाल्पा, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम), चितवन, मकवानपुर, बारा, पर्सा र रौतहट हुन् । यस क्षेत्रमा करीब ८० लाख जनसंख्या बसोबास गर्दछन् र यी परिवारहरु आफ्नो जीविकोपार्जनका लागि प्राकृतिक श्रोत माथि अत्याधिक निर्भर रहेका छन् ।

१.२ परिचय

एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना (Integrated Landscape Management to secure Nepal's Protected Areas and Critical corridors -ILaM) नेपालको तराई भू-परिधि क्षेत्रका लागि वर्ल्ड वाइल्ड फन्ड (WWF) मार्फत ग्लोवल ईन्भाईरोमेन्ट फेसिलिटी (GEF) को आर्थिक तथा प्राबिधिक सहयोग र नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्यान्वयनन तथा व्यवस्थापनमा सञ्चालित आयोजना हो । यो आयोजना विश्वव्यापी रुपमा महत्वपूर्ण वनस्पति र वन्यजन्तुको संरक्षण गर्नका लागि एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापनलाई प्रवर्धन गर्ने उद्धेश्यले संचालन गरिएको हो। आयोजनाले नेपालको तराई भू-परिधि क्षेत्रमा बसोबास गर्ने प्राकृतिक श्रोतमा निर्भर समुदायको जिविकोपार्जनमा योगदान पुर्याउने, जैविक विविधताले भरिपूर्ण वनजंगल, जमिन र जलस्रोतसँग सम्बन्धित पारिस्थिकीय प्रणालीहरुको दिगो संरक्षण, व्यवस्थापन एवं उपयोगितालाई ध्यान दिएको छ । आयोजनाको मुख्य उद्धेश्य वन तथा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि एकीकृत

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

भू-परिधि व्यवस्थापनलाई प्रवर्धन गर्ने रहेको छ भने उक्त उद्धेश्य प्राप्तिका लागि निम्न चार वटा अन्तरसम्बन्धित बिषयगत क्षेत्रहरु (components) अन्तर्गतका कार्यहरु सम्पादन गरिनेछ ।

१.२.१. बिषयगत क्षेत्रहरु

१. एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापनको लागि अन्तर निकाय स्तरमा समन्वय प्रबर्धन तथा क्षमता बिकास (*Cross-Sectional Coordination and Capacity Building*)

२. तराई भू-परिधि क्षेत्रमा रहेका मध्यवर्ती क्षेत्र तथा संवेदनशिल जैविक मार्ग संरक्षणको लागि एकीकृत योजना निर्माण (*Integrated Planning*)

३. तराई भू-परिधि क्षेत्रमा रहेका मध्यवर्ती क्षेत्र तथा संवेदनशिल जैविक मार्गमा वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण (*Forest and Wildlife Management*)

४. अनुगमन, मुल्यांकन तथा ज्ञान र सिकाईहरुको व्यवस्थापन (*Monitoring, Evaluation and Knowledge Management*)

१.२.२ आयोजनाको कार्यक्षेत्र

<u>बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रः</u> विश्वमा नै दुर्लभ मानिएको पाटेबाघको बासस्थान संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने प्रमुख लक्ष्यका साथ २०६७ साल आषाढमा २८ गते स्थापित बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको क्षेत्रफल ५५० बर्ग किलोमिटर छ भने ३४३ वर्ग किलोमीटर मध्यवर्ती क्षेत्र छ | यहाँ ८ प्रकारका पारिस्थितिकीय प्रणाली, १२४ प्रकारका वनस्पति प्रजाति, ३२ प्रजातिका स्तनधारी, ३०० भन्दा बढी प्रकारका चराको प्रजाति , ५८ प्रजातिका माछाहरु, २२ प्रकारका सरीसृप तथा ६ प्रकारका उभयचरहरु पाईन्छन भने ११ प्रजातिका दुर्लभ तथा संकटापन्न स्तनधारीहरु र ५० प्रजातिका अन्तराष्ट्रिय स्तरमै दुर्लभ चराहरु रेकर्ड समेत भई सकेको छ । साथै यसले Terai Arc Landscape (TAL) Nepal मा एउटा महत्वपूर्ण Bottleneck क्षेत्रको र २०० Ecoregion क्षेत्र अन्तरगत Terai Duar Grassland क्षेत्रको पनि प्रतिनिधित्व गर्दछ । यस निकुञ्जको स्थापनासँगै मध्यवर्ती क्षेत्रको पनि घोषणा भएको थियो । मध्यवर्ती क्षेत्रमा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति -१, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति– ९, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समूह– ७६ र मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह -७० वटा रहेका छन । पछिल्लो तथ्यांक अनुसार यस निकुञ्जमा २१ वटा बयस्क पाटेबाघहरु रहेका छन । यो निकुञ्ज बाँकेको कम्दि जैविक मार्ग हुदै भारतको सोहेलवा वन्यजन्तु आरक्षसँग जोडिएको छ ।

<u>बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रः</u> बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज नेपालको तराई क्षेत्रमा रहेको क्षेत्रफलका हिसाबले एउटा सबैभन्दा ठुलो निकुञ्ज हो । यस निकुञ्जको जम्मा क्षेत्रफल १४७५ बर्ग कि.मी. मध्ये ५०७ वर्ग कि.मी. मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्दछ । यस निकुञ्जको कर्णाली flood plain area र बबई उपत्यका जैविक विविधता र वन्यजन्तुका लागि महत्वपूर्ण क्षेत्र रहेको छ । बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज पर्यापर्यटनको लागि एउटा उत्कृष्ट गन्तव्य रहेको छ । यस निकुञ्जमा पाटे बाघ, एक सिँगे गैडा, हात्ति, डल्फिन, चौका, मृग प्रजातिका वन्यजन्तु, संरक्षित घस्रने जिवहरु पाईन्छन । यस निकुञ्जले खाता जैविक मार्ग तथा संरक्षित वन हुँदै भारतको कतरनियाघाट वन्यजन्तु आरक्षसँग जोडिएको छ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

कम्दि जैविक मार्गः कम्दि जैविक मार्ग उत्तरमा बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रसँग जोडिएर भारतको सोहेलवा वन्यजन्तु आरक्षसँग जोडिएको एउटा महत्वपूर्ण जैविक मार्ग हो । उत्तर र दक्षिणमा रहेका निकुञ्जहरुका वन्यजन्तुहरु यसै जैविक मार्ग हुँदै ओहोर दोहोर गर्ने गर्दछन । यस जैविक मार्गको क्षेत्रफल ४५० वर्ग कि.मी. रहेको छ ।

कर्णाली जैविक मार्गः कर्णाली जैविक मार्ग उत्तरमा चुरे क्षेत्रको वन क्षेत्रलाई कार्णाली नदी तटिय क्षेत्रको वन क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्दै कर्णाली नदीको पूर्वमा रहेको बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जसँग जोडिएको वन्यजन्तुको महत्वपूण वासस्थान तथा जैविक मार्गको प्रतिनिधित्व गर्दै भारतको करतियाघाट वन्यजन्तु आरक्षसँग जोडिएको छ । यस जैविक मार्गको क्षेत्रफल २२७ वर्ग कि.मी. रहेको छ ।

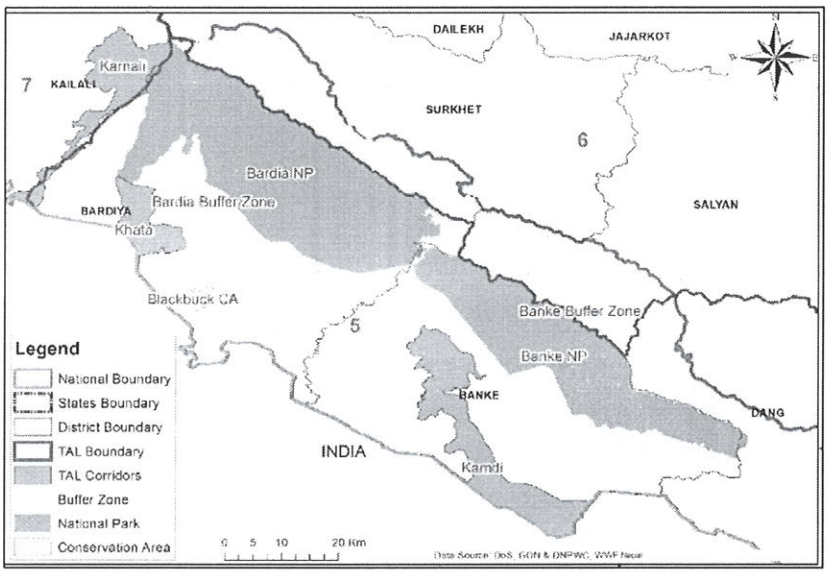

ब्रम्हदेव जैविक मार्गः यो जैविक मार्ग उत्तरी क्षेत्रमा रहेको चुरे क्षेत्रको वन क्षेत्रलाई दक्षिणमा रहेको शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रलाई जोड्ने महत्वपूर्ण जैविक मार्ग हो । यो जैविक मार्ग उत्तरमा डडेल्धुरा देखि चुरे क्षेत्रको वनको प्रतिनिधित्व गर्दै दक्षिणमा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रसँग जोडिएको छ । यस जैविक मार्गको क्षेत्रफल १४८ वर्ग कि.मी. रहेको छ ।

१.३ आयोजनाको कार्वान्वयन ढांचा

यस आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नको लागि रणनीतिक एबं प्राबिधिक सल्लाह प्रदान गर्न तथा समन्वयात्मक ढंगले कार्यक्रम कार्यान्वयनको निमित्त संघिय तहमा २ ओटा समिति गठन हुने प्राबधान आयोजना दस्ताबेजमा उल्लेख भए बमोजिम एउटा बहुपक्षीय आयोजना सल्लाहकार समिति (Project Advisory Committee) र अर्को आयोजना कार्यन्वयन समिति (Project Executive Committee) रहेका छन् ।

१.३.१ आयोजना सल्लाहकार समिति (Project Advisory Committee)

यो समिति वन तथा वातावरण मन्त्रालयको सचिवको अध्यक्षतामा गठन हुनेछ भने सदस्य सचिव वन तथा वातावरण मन्त्रालयको योजना, अनुगमन तथा समन्वय महाशाखाको प्रमुख सहसचिब रहनेछन र यस समितिको काम, कर्तब्य र भूमिका निम्नानुसार हुनेछ । समितिले Project Documents, Project Agreements /Grants Agreements को आधारमा रणनैतिक निर्देशन र अंतरनिकाय समन्वयमा सहयोग गर्ने, सबै सरकारी तहमा कार्यक्रम कार्यन्वयनमा सहजिकरण गर्ने प्राबधान छ | आयोजना सल्लाहकार समितिको बैठक कम्तिमा बर्षको १ पटक बस्नेछ ।

१.३.२ आयोजना कार्यान्वयन समिति (Project Executive Committee)

यो समितिमा वन तथा वातावरण मन्त्रालयको योजना, अनुगमन तथा समन्वय महाशाखाको प्रमुख (सहसचिव) अध्यक्षको रुपमा रहने प्राबधान छ भने सदस्य सचिव आयोजना संयोजक एवं वन तथा वातावरण मन्त्रालयको उपसचिव हुनेछन | यो समितिले मुख्यतया बार्षिक कार्य योजना, प्रगति प्रतिवेदन र आर्थिक प्रतिवेदनको समिक्षा तथा अनुमोदन गर्ने, आयोजना शासकीय नितिको अनुमोदन, सह-वित्तिय र बार्षिक लेखा परिक्षण प्रतिवेदनको प्रतिक्रिया उपलब्ध गर्नको लागि सहजिकरण गरी सहयोग प्रदान गर्ने, आयोजना र दाता निकाय बिच समन्वय गर्न सहयोग गर्ने, उच्च स्तरिय अनुगमन गर्ने, संघिय, प्रदेशिक र स्थानिय तहका सरकारसंग समन्वय गर्न सहजिकरण गर्ने छ | आयोजना कार्यन्वयन समितिको बैठक बर्षको कम्तिमा ३ पटक सम्म बस्न सक्नेछ ।

१.३.३ आयोजना व्यवस्थापन इकाई (Project Management Unit)

यस इकाईको व्यवस्थापन आयोजनाको कार्यकारी निकाय वन तथा वातावरण मन्त्रालयले गर्छ । इकाइले आयोजनाको पूर्ण रुपमा कार्यन्यवन तथा व्यवस्थापन गर्न भूमिका निर्वाह गर्नेछ । यस इकाईको कार्यक्रमको योजना निर्माण, कार्यन्वयन, अनुगमन तथा प्रतिवेदन तयार गर्न मुख्य भूमिका हुनेछ । यस इकाई अन्तर्गत कोहलपुर, बाँकेमा एउटा फिल्ड कार्यालय हुनेछ जसले फिल्ड स्तरमा र आबश्यकता अनुसार सबै ठाउँमा कार्यक्रम कार्यन्वयनमा सहजीकरण गर्ने र समुदाय तथा सरोकारवाला निकायलाई आवस्यकता अनुसार प्राबिधिक सहयोग प्रदान गर्नेछ ।

१.३.४ फिल्ड स्तरीय समन्वय समिति (Field Coordination Committee)

फिल्ड स्तरीय समन्वय समिति प्रदेश स्तरीय हुनेछ । एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना तथा अन्य संरक्षणमुखि संघ संस्था, प्रदेश वन मन्त्रालय, प्रदेश वन निर्देशनालय, डिभिजन वन कार्यालय, बाँके, डिभिजन वन कार्यालय, पहलमानपुर, स्थानीय निकाय र बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज, बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज बीच नियमित रुपमा समन्वयको लागि र कुनै पनि क्रियाकलाप नदोहोरिकन योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्न गराउनको निमित्त यो समिति गठन भएको छ । स्थानीय स्तरमा समन्यव तथा सहजीकरणमा सहज गर्न गराउन को लागि समेत यो समिति गठन भएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश का सचिव यस समितिका संयोजक हुनेछन् भने अन्य सदस्यहरुमा प्रदेश वन निर्देशक, सुदुर पश्चिम प्रदेश र लुम्बिनी प्रदेश, आयोजना प्रबन्धक, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, कोहलपुर, प्रमुख संरक्षण अधिकृत, बाँके तथा बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज, डिभिजनल वन अधिकृत, डिभिजन वन कार्यालय, बाँके तथा पहलमानपुर र फिल्ड प्रबन्धक, एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना रहनेछन |

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

१.४ कार्यविधि तयारीको उद्देश्य

यस कार्यविधि तयारीको उद्देश्यहरु निम्न बमोजिम हुनेछन ।

- विभिन्न कार्यालयहरुबाट सञ्चालन हुने आयोजना सम्बन्धित कार्यक्रमहरु तथा क्रियाकलापहरुको प्राबिधिक पक्ष तथा वित्तीय प्रावधानको बारेमा थप स्पष्टता प्रदान गर्ने ।
- कार्यक्रम सञ्चालनमा कार्यान्वयनगत/प्रक्रियागत एकरुपता तथा समान बुझाई ल्याउने ।
- सम्पादित कार्यको प्रभावकारिता, परिमाणात्मक र गुणात्मक पक्षको सुनिश्चितता प्रदान गर्नुका साथै सञ्चालित क्रियाकलापहरुको दिगो संचालन तथा उपभोग गर्न सहयोग पुर्याउने ।
- आयोजनाका वातावरणीय तथा सामाजिक सुरक्षण (Environmental and Social Safeguard) प्राबधानहरु, लैंगिक विश्लेषणका (Gender and Social inclusion) सुझावहरु, आदिबासी समुदाय योजना ढांचा (Indigenous people planning framework), सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागिता (stakeholder engagement plan) एवं प्रक्रियागत ढांचा (process framework) ले निर्दिस्ट गरेका सुझावहरुको प्रभावकारी कार्वान्वयन गर्ने ।
- सरल तथा सहज तरिकाबाट सेवाप्रवाह गर्ने ।

१.५ कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि साझा प्रक्रिया तथा मार्गदर्शन

- स्विकृत वार्षिक कार्यक्रममा तोकिए बमोजिमको परिमाण र विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- कामको प्रकृति र स्वीकृत बजेटको परिधीभित्र रही कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन-२०७६, सार्वजनिक खरिद ऐन-२०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली-२०६४, बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन लगायत अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम कार्य गर्न गराउन पर्नेछ । यसका साथै एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना कार्यालयको हकमा आयोजना संचालन निर्देशिका (Project Operation Manual) अनुसार हुनेछ।
- कार्यक्रमहरुको लागि स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको नर्म्स, सम्बन्धित जिल्ला वा स्थानीय तहको स्वीकृत दररेट, कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, मार्गदर्शन र कार्यविधि लगायत आयोजनाको दस्ताबेज अनुरुप लागत अनुमान तयार गर्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सकेसम्म स्थानीय समुदाय तथा आदिबासी जनजाती (Indigenous People)को सामाजिक, आर्थिक तथा सास्कृतिक पक्षलाई नकारात्मक प्रभाब नपर्ने गरि र वातावरणीय पक्षमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने कार्यलाई एकीकृत रुपमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । आयोजनाको संरक्षण सम्बन्धी विभिन्न गतिविधीहरु संचालन तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने क्रममा प्राप्त हुने विभिन्न गुनासा तथा सरोकारहरु नियमानुसार व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
- कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा एकिकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना र सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको समन्वयमा गर्नुपर्नेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

- कामको प्रकृति र स्थान अनुसार कार्यक्रम सम्पन्न भएपछी प्राविधिकको मूल्याङ्कनको आधारमा आवश्यक कागजात प्राप्त भए पश्चात् अन्तिम भुक्तानी गरिनेछ तर उपभोक्ता समिति मार्फत् कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित उपभोक्ता समितिले कुल लागतको कम्तिमा १० प्रतिशत लागत साझेदारी वा जनश्रमदान उपलव्ध गराउनुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन स्थलमा कार्यक्रमको प्रकृति हेरी लागत अनुमान लगायत अन्य विवरण खुल्ने गरी सूचना पाटी (होर्डिङ्ग बोर्ड) राख्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न भय पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक (representative) तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गरि संलग्न गर्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लैंगिक समानता (Gender-responsive approach) तथा सामाजिक समाबेशीकरणका पक्षलाई सुनिश्चित गरिनेछ ।

१.६ उपभोक्ता समूहबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा अपनाउने प्रक्रिया

कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने क्रममा निम्न बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदाय मार्फत क्रियाकलापहरु संचालन गर्न सकिनेछ ।

- सम्भाव्य स्थान पहिचान (आयोजनाको स्थान छनौट प्रतिबेदन अनुसार)
- स्थलगत भ्रमण तथा स्थान छनौट
- समूह/समिति गठन वा विद्यमान समूह/समिति चयन (आयोजनाको स्थान छनौट प्रतिबेदन तथा आयोजनाको स्वीकृत दस्तावेज अनुसार)
- सर्भे, डिजाइन ड्रइङ्ग, लगत अनुमान तयारी र स्वीकृती
- सम्झौता र कार्यान्वयन
- अनुगमन तथा मुल्याङ्कन
- कार्य सम्पन्न, प्रतिवेदन तयारी र पेश
- उपभोक्ता समूह/सेवाप्रदायकको खातामा भुक्तानी
- उपभोक्ताबाट मर्मत सम्भार (उपभोक्ताको आफ्नै श्रोतबाट) तथा लाभांश प्राप्ति

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

परिच्छेद २ : आयोजना व्यवस्थापन इकाई (PMU) मार्फत कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमहरु

२.१ समन्वय बैठक (एकिकृत भू-परिधि व्यवस्थापनको लागि नगरपालिका स्तरिय समन्वय बैठक)

यस आयोजनाको कार्य क्षेत्रमा पर्ने स्थानीय निकाय अन्तर्गत गाउँपालिका, नगरपालिका तथा उपमहानगरपालिका अन्तर्गतका पदाधिकारी र कर्मचारीहरु बीच कार्यक्रम छलफल तथा योजना निर्माण गरी कार्यक्रम कार्यान्वनका लागि समन्वय तथा छलफल गरिने छ । स्थानीय निकायले गर्ने क्रियाकलापहरु यस आयोजना सँग मिल्न सक्ने सम्भावित क्रियाकलापहरु सँयुक्त साझेदारीमा सञ्चालन गर्न सहयोग पुग्नेछ । यस शिर्षक अन्तर्गत सहजीकरण शुल्क, संचार, सहभागी खाजा, नास्ता, यातायात, बैठक भत्ता जस्ता शिर्षक मा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.४७	कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा समन्वयका लागि नगरपालिका स्तरिय बैठक	बाँके/बर्दिया/ सल्यान/सुर्खेत	५५०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना (ILaM) का कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ र साथै स्थानीय निकायका पदाधिकारी, सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय वा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति/मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति लगायत अन्य सरोकारवाला निकायको संयुक्त सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- यस आयोजना क्षेत्रका स्थानिय सरकारहरुसंग समन्वयात्मक बैठक सम्पन्न हुनेछ ।
- स्थानीय निकायका पदाधिकारी र कर्मचारीहरु आयोजनाको उदेश्य र कार्यक्रमको बारेमा जानकारी भएका हुनेछन ।
- सरोकारवाला निकायको संयुक्त सहभागितामा कार्यक्रम योजना तर्जुमा, कार्वान्वयन तथा अनुगमनमा नियमित समन्वय हुनेछ ।

कार्यान्वन प्रक्रिया

- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट तयार गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रगति सूचक

- समन्वय बैठक सम्पन्न
- १० बैठकका निर्णय पुस्तिका

२.२ NBSAP (२०१४-२०२०) को अन्तिम पुनरावलोकन बैठक

राष्ट्रिय जैविक विविधता रणनीति तथा कार्ययोजना (National Biodiversity Strategy and Action Plan -NBSAP), (२०१४-२०२०) जम्मा ७ वर्षको लागि तयार भएको थियो। यसको कार्यान्वयन अबधि समाप्त भएको हुँदा यो योजना कार्यान्वयनबाट भएको सिकाई, चुनौती तथा सवालहरु लगायत आगामी दिनमा संरक्षण क्षेत्रमा सुधार गर्नुपर्ने दिशानिर्देशन जस्ता बिषयहरुलाई समिक्षा गर्नुपर्ने देखिन्छ । उक्त योजनाको अन्तिम पुनरावलोकन तथा समिक्षा गर्नको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न चरण तथा तहका पुनरावलोकन तथा समिक्षा बैठकहरु, योजना स्थालगत अनुगमन, समिक्षा प्रतिवेदन लेखन, फिल्ड भ्रमण जस्ता क्रियाकलापमा खर्च हुने सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बिज्ञ सहजीकरण शुल्क लगायत सेवा प्रदायक मार्फत सेवा करार आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस क्रियाकलाप को विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२४११	२.५.३.८९	NBSAP (2014-2020) को अन्तिम पुनरावलोकन बैठक तथा समिक्षा	काठमाडौं	१,७५६

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्नको लागि सम्बन्धित संघिय तथा प्रदेश स्तरीय निकायहरुको समन्वय र सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- राष्ट्रिय जैविक विविधता रणनीति तथा कार्ययोजना NBSAP (२०१४-२०२०) को पुनरावलोकन तथा समिक्षा हुनेछ ।
- पुनरावलोकन तथा समिक्षामा पहिचान भएका सिकाइ, सवाल, चुनौती, अवसर अध्यावधिक हुनेछन भने सोहि अनुरुप आगामी दिनमा तर्जुमा हुने जैविक बिबिधता संरक्षण रणनीतिलाई सहयोग पुग्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- वन तथा वातावरण मन्त्रालयसंगको समन्वयमा यस कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- सेवा खरीद लगायत अन्य खरीद गर्दा प्रचलित नियम अनुसार गर्नुपर्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट तयार गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्ने छ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- छनौट भएको सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति र आयोजना व्यबस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरि कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

प्रगति सूचक

- बैठक निर्णय पुस्तिका
- बैठक सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- सिकाइ, सवाल, चुनौती, अवसर अध्यावधिक दस्ताबेज

२.३ कर्मचारी क्षमता विकास तालिम, अध्ययन भ्रमण (राष्ट्रिय/अन्तराष्ट्रिय)

भू-परिधि स्तरमा जैविक बिबिधता तथा वन्यजन्तु संरक्षणमा रास्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा भए गरेका राम्रा अभ्यासहरुको प्रत्यक्ष अवलोकन र सिकाई महत्वपुर्ण हुन्छ ।सोहि अनुरुप यस आयोजनाका कार्यक्रम संयोजकहरु तथा वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतका निकाय तथा सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरुको लागि क्षमता विकास गराउने खालको क्रियाकलापहरुमा सहभागी गराउन यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत माथि उल्लेखित क्षमता विकास क्रियाकलापहरुमा सहभागी हुँदा लाग्ने सहभागी भत्ता/खाजा खाना खर्च ,यातायात ,संचार , आवास तथा बिज्ञ सेवा आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५११	२.६.२.१३	अन्तराष्ट्रिय स्तरमा भएका राम्रा अभ्यासलाई स्थानिय स्तरमा कार्यान्वयनका लागि परियोजनाका संयोजकहरुका लागि तालिम तथा क्षमता विकास	काठमाण्डौ	१,३५०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालन गर्दा आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ र वन तथा वातावरण मन्त्रालय बिचको समन्वयमा संचालन हुनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

अपेक्षित उपलब्धि

आयोजनासँग सम्बन्धित जनशक्तिहरुले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा अभ्यास भएका संरक्षण सम्बन्धी नविनतम ज्ञान हासिल गर्नेछन । उक्त सिकाईहरु नेपालमा पनि संरक्षण क्षेत्रमा दिगो रुपमा योजना तयार गर्न सहयोग हुनेछन ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- यस कार्यक्रम संचालन गर्नको निमित्त वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा दातृ निकायसंगको समन्वयमा सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट तयार गरेर मात्र संचालन गर्नुपर्ने छ ।
- नियमानुसार छनौट भएका कर्मचारीहरुलाई मात्र यस कार्यक्रममा समावेश गराइनेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- १ वटा अवलोकन भ्रमण सम्पन्न
- भ्रमण सिकाई, प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.४ NBSAP र TAL strategy कार्यान्वयन लागि प्रदेश स्तरिय समन्वय बैठक

वन तथा वातावरण मन्त्रालयद्धारा तयार पारिएको राष्ट्रिय जैविक विविधता रणनीति तथा कार्ययोजना साथै तराई भू-परिधि रणनीति तथा कार्ययोजना उदेश्य पुरा हुने खालको क्रियाकलापहरु संचालन गर्न र गराउन तराई भू-परिधि क्षेत्रमा पर्ने प्रदेशहरुसंग समन्वय बैठक बसी कार्यान्वयन प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत समन्वय बैठकमा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सहभागी भत्ता, खाजा/खाना/वास खर्च, संचार, यातायात, सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.२७५	NBSAP र TAL Strategy कार्यान्वयनका लागि प्रदेशस्तरिय समन्वय बैठक	लुम्बिनी प्रदेश	१७९

जनशक्ति व्यवस्थापन

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश संगको समन्वय र सहयोगमा यस आयोजनाबाट सम्पन्न गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- **NBSAP** र **TAL Strategy** को उदेश्य प्राप्त हुने संरक्षणमूखि क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनका लागि समन्वय बैठक सम्पन्न भएको हुनेछ ।
- प्रदेश स्तरका वन वातावरण संरक्षण अन्तर्गतका सरकारी निकाय, सरोकारवाला निकाय, समुदाय, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकारले **NBSAP** र **TAL Strategy** को उदेश्य तथा भू-परिधि स्तरीय संरक्षणको बारेमा चासो बढ्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- यस कार्यक्रम उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश संगको समन्वय र सहयोगमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत इस्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्न पर्ने छ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- १ वटा समन्वय बैठक सम्पन्न
- बैठक निर्णय पुस्तिका
- बैठक सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.५ वन्यजन्तु मैत्री पूर्वाधार विकास सम्बन्धी अन्तर मन्त्रालयगत छलफल

नेपालमा जैविक विविधता संरक्षण गर्ने उदेश्यले २० ओटा महत्वपूर्ण संरक्षित क्षेत्र स्थापना गरि संरक्षण गरिदै आएको छ ।सीमापार देश भारतमा रहेको संरक्षित क्षेत्र र नेपालको संरक्षित क्षेत्र साथै नेपालकै संरक्षित क्षेत्रहरु बिचमा वन्यजन्तु आवतजावत गर्ने भएकोले त्यस क्षेत्रलाइ पनि जैविक मार्गको रुपमा संरक्षण हुँदै आएको छ ।यिनै संरक्षित क्षेत्र, जैविक मार्ग र अन्य वन क्षेत्र भित्र बढ्दो भौतिक पूर्बाधार जस्तै सिचाई नहर, राजमार्ग, हाइड्रो पावर, हुलाकी राजमार्ग निर्माणले वन्यजन्तु आवत जावतमा कठिन मात्र नभएर वन्य जन्तुहरु घाइते तथा मर्ने समेत भएको घटना दिन प्रति दिन बढ्दै गएको छ । त्यस्तै वन्यजन्तु ओहोर दोहोर गर्ने क्रममा मान्छे संग आकस्मक भेट हुँदा मानवीय क्षति समेत हुने गरेको छ। यस्ता खालका वन्यजन्तु तथा मानवीय क्षती न्यूनीकरण गर्नको लागि वन्यजन्तु मैत्री पूर्वाधार बनाउन पर्ने आवश्यक देखिन्छ । यही उदेश्य परिपूर्तिको लागि अन्तर मन्त्रालय बीच निर्माण सम्पन्न भएका, निर्माणाधिन तथा प्रस्तावित भौतिक

पूर्वाधारहरुमा वन्यजन्तु मैत्री पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी छलफल गर्नको निमित्त यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस अन्तर्गत कार्यक्रममा लाग्ने सहजीकरण शुल्क, संचार, सहभागी खाजा, नास्ता, यातायात, बैठक भत्ता जस्ता शिर्षक मा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.२७६	वन्यजन्तु मैत्री पूर्वाधार विकास सम्बन्धी अन्तर मन्त्रालयगत संयोजन समितिको छलफल कार्यक्रम	काठमाडौं	३३०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना, बबरमहल र वन तथा वातावरण मन्त्रालय बिचको समन्वयमा संचालन हुनेछ। वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा सम्बन्धित पूर्वाधार मन्त्रालयहरु, प्रदेश सरकार, लगायत अन्य सरोकारवालाहरुको सहभागितामा यो कार्यक्रम सम्पन्न हुनेछ ।वन्य जन्तु बिज्ञ तथा वातावरण मैत्री संरचना निर्माण सम्बन्धित ज्ञान भएका बिज्ञहरुको प्राविधिक सहयोगमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- वन्यजन्तु मैत्री पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी अन्तर मन्त्रालय बिच अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न हुनेछ ।
- वन्यजन्तुको आवागमन तथा बढी चाप भएका सडक तथा नहरहरुमा वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधारहरु निर्माण गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

कार्यान्वन प्रक्रिया

- यस कार्यक्रम संचालनको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालय, भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालय वा अन्य सम्बन्धित मन्त्रालय संगको समन्वय र सहयोगमा आयोजनाले आफैले सम्पन्न गर्न सक्ने छ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्न पर्ने छ।
- छलफलमा आएको बिषय र निर्णयहरुको प्रतिवेदन तयार गरि अध्यावधिक गरिनेछ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

प्रगति सूचक

- १ वटा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको निर्णय पुस्तिका
- अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

२.६ अध्ययन अनुसन्धान को लागि व्यक्तिगत अनुदान (स्नातकोत्तर र स्नातक तहका विद्यार्थीलाइ, कार्यालयले छनौटको आधारहरु तयार गरि कार्य संचालन गर्ने)

तराई भू-परिधि क्षेत्रमा जैविक विविधता, वन तथा वन्यजन्तु सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्नको लागि धेरै अवसर रहेको छ । यस क्षेत्रमा संरक्षण सम्बन्धी धेरै अवसर, सिकाई, चुनौती तथा सवालहरु रहेको हुनाले यिनै बिषय बस्तुमा रहेर अध्ययन अनुसन्धान गर्न सके आगामी दिनमा संरक्षण क्षेत्रमा दिशानिर्देश गर्न र नवीनतम योजना तयार गर्न सहयोग पुर्याउछ । सोहि अनुरुप स्नातक तथा स्नाकोत्तर तहका बिद्यार्थीहरुलाई अध्ययन गर्न सहयोगको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत अध्ययनमा खर्च हुने शीर्षक जस्तै अनुसन्धानकर्ताको खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगाएत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.७.३५१	अध्ययन अनुसन्धानका लागि व्यक्तिगत अनुदान (स्नातक तथा स्नाकोत्तर तहका बिद्यार्थी) सहयोग	काठमाडौं	६४४

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमलाई व्यवस्थापन गर्नको लागि आयोजना व्यवस्थापन इकाईको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ र साथै वन तथा वातावरण मन्त्रालय र यस मातहतका निकायहरुको प्राविधिक सहयोगमा संचालन गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- एकीकृत भू-परिधि व्यबस्थापनसंग सम्बन्धित बिषयवस्तुहरुमा अध्ययन हुनेछ ।
- अध्ययन अनुसन्धानबाट आएका नतिजाहरुले जैविक विविधता क्षेत्रमा भएका उपलब्धि, चुनौती, सवाल तथा सिकाईहरुलाई अभिलेखीकरण गर्न सहयोग गर्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- आयोजना व्यबस्थापन इकाईले सरोकारवाला निकायहरुको समन्वयमा अध्ययनका बिषय बस्तुहरु छनौट गर्ने ।
- प्रस्तावना आहवान पूर्व निश्चित कार्य सूची (Terms of Reference) तयार गर्नु पर्नेछ ।
- छनौट भएका बिषय बस्तुहरुको परिधिमा रहेर अध्ययनका लागि प्रस्ताव आहवान गर्ने र छनौट प्रक्रियाका लागि आयोजनाले सूचक तयार गरि **PEC** मार्फत स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।
- आएका प्रस्तावहरुलाई छनौट प्रक्रियाका सूचकको आधारमा र सम्बन्धित शैक्षिक निकायको शिफारिसको आधारमा बिद्यार्थी छनौट गर्ने ।
- अनुदान सहयोगको लागि बिद्यार्थी र आयोजना व्यबस्थापन इकाईबीच सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।

- क्रियाकलाप पार्श्वचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

प्रगति सूचक

- अध्ययन अनुसन्धान (Research studies) अनुदान सहयोग खाका तयार
- ९ ओटा शोध-अनुसन्धान सम्पन्न
- सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- अनुसन्धानात्मक लेख रचना तयार र प्रकाशन

२.७ अध्ययन अनुसन्धान को लागि संस्थागत अनुदान (क्याम्पस तथा विश्व बिध्यालय गैह्र सरकारी संस्था, सामुदायिक)

तराई भू-परिधि क्षेत्रमा जैविक विविधता, वन तथा वन्यजन्तु सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्नको लागि धेरै मात्रामा अवसर रहेको छ । यस क्षेत्रमा संरक्षण सम्बन्धी धेरै अवसर, सिकाई, चुनौती तथा सवालहरु रहेको हुनाले यिनै बिषय बस्तुमा रहेर अध्ययन अनुसन्धान गर्न सके आगामी दिनमा यिनै अध्ययन अनुसन्धानको नतिजाको आधारमा संरक्षण क्षेत्रमा दिशानिर्देश गर्दछ र नवीनतम योजना तयार गर्न सहयोग पुर्याउछ । जैविक विविधता क्षेत्रमा भएका चुनौती तथा सवालहरुलाई व्यवस्थापनका लागि भावी रणनीति तय गर्न सहयोग गर्छ र साथै कुनै ठाउमा संरक्षण सम्बन्धी नविन्तम कार्यक्रम कार्यान्वन गर्नको लागि सम्भाबत्य अध्ययन गर्न पर्ने आवश्यक पनि देखिन्छ। सोहि अनुरुप यस्तै वन तथा वातावरण सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्नको निमित्त सामुदायिक संस्था, नागरिक समाज, शैक्षिक संस्थाहरुलाई अध्ययन गर्न सहयोगको लागि यो कार्यक्रम प्रस्तव गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत अध्ययनमा खर्च हुने अनुसन्धानकर्ताको पारिश्रमिक, भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगाएत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.७.३५२	CBOs/CSOs/Academic Institutions हरुका लागि अध्ययन अनुसन्धान गर्न अनुदान सहयोग	काठमाडौं	१६५०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमलाई व्यवस्थापन गर्नको लागि आयोजना व्यबस्थापन इकाईको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ र साथै वन तथा वातावरण मन्त्रालय र मातहतका निकायको प्राविधिक सहयोगमा संचालन गरिनेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

अपेक्षित उपलब्धि

- जैविक विविधता संरक्षण तथा यस सँग सम्बन्धित नविनतम खालका बिषयवस्तुहरुमा अध्ययन अनुसन्धान हुनेछ ।
- अध्ययन अनुसन्धानबाट आएका नातिजाहरुले जैविक विविधता क्षेत्रमा भएका चुनौती तथा सवालहरुलाई व्यवस्थापनका लागि भावी रणनीति तय गर्न सहयोग गर्छ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- आयोजना व्यबस्थापन इकाईले सरोकारवाला निकायहरुको समन्वयमा अध्ययनका बिषय बस्तुहरु छनौट गर्ने ।
- प्रस्तावना आहवान पुर्व निश्चित कार्य सूची (Terms of Reference) तयारगर्नु पर्नेछ ।
- छनौट भएका बिषय बस्तुहरुको परिधिमा रहेर अध्ययनका लागि प्रस्ताव आहवान गर्ने र छनौट प्रक्रियाका लागि आयोजनाले शूचक तयार गरि PEC मार्फत स्वीकृत गर्ने ।
- आएका प्रस्तावहरुलाई छनौट प्रक्रियाका सूचकको आधारमा छनौट गर्ने ।
- अनुदान सहयोगको लागि छनौट भएको प्रस्तावक र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमूलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- अध्ययन अनुसन्धान (Research Studies) अनुदान सहयोग खाका तयार
- सामुदायिक संस्था, CSO, शैक्षिक संस्था छनौट तथा अनुदान सहयोग
- अनुसन्धानमा आधारित प्रतिबेदन
- सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- अनुसन्धानात्मक लेख रचना तयार र प्रकाशन

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

२.८ सेवा र परामर्श खर्च (जैविकमार्ग क्षेत्रमा सामाजिक तथा आर्थिक पक्षको अवस्था अधबधिक गर्ने अध्ययन)

यस आयोजनाको कार्य क्षेत्र (कर्णाली जैविक मार्ग, ब्रह्मदेव र कम्दी जैविक मार्ग) समुदायको सामाजिक तथा आर्थिक पक्षको baseline तय गर्नको निमित्त यो सर्वेक्षणको कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो साथै मध्यवर्ती क्षेत्र र जैविक मार्ग क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समुदायको जीविकोपार्जनको अवस्था एवं प्राकृतिक श्रोत माथिको निर्भरता, शैक्षिक र सामाजिक अवस्था, समुदायको संरक्षण प्रतिको चासो लगायत समुदाय र जैविक विविधता संरक्षण को अन्तर सम्बन्ध विश्लेषण यस कार्यक्रमले गर्दछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत सर्वेक्षणमा खर्च हुने सेवा प्रदायक

संस्था वा व्यक्ति शुल्क, सर्वेक्षक भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगायत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।
यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२४११	२.५.३.३	जैविकमार्ग क्षेत्रमा सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष बारे सर्बेक्षण	कम्दी, कर्णाली र ब्रम्हदेव जैविक मार्ग	१६५०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्नको निमित्त सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष विश्लेषण बिषयमा बिज्ञता प्राप्त सेवा प्रदायक संस्था वा बिज्ञ व्यक्ति मार्फत सम्पन्न गरिनेछ। सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति, स्थानीय निकायको समन्वयमा र सहयोगमा साथै समुदायको सहभागितामा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यो अध्ययन सुरू गर्नु पूर्व स्थानीय निकाय, समुदायसंग समाबेशी तबरले छलफल गरि अध्ययनको काम सुचारु गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कम्दी, कर्णाली र ब्रह्मदेव जैविक मार्गको छुट्टा छुट्टै सामाजिक तथा आर्थिक पक्षको बिध्धमन अवस्था सम्बन्धी प्रतिबेदन तयार भएको हुनेछ ।
- यस विश्लेषणले समुदाय र प्राकृतिक श्रोत व्यबस्थापनको अन्तर सम्बन्ध बारेमा प्रस्ट पार्नेछ साथै जैविक बिबिधता संरक्षणले स्थानीय जीविकोपार्जनमा परेको प्रभाव बारेमा जानकारी गराउनेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि समुदाय तथा क्षेत्रको पहिचानमा सहयोग पुर्याउनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति र स्थानीय निकाय लगायत अन्य सरोकारवाला निकायको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- अध्ययनका लागि कार्य सूची (Terms of Reference) तयार गर्ने, छनौट प्रक्रियाका लागि सूचक तयार गर्ने, प्रस्ताव आहवान गर्नु पर्नेछ ।
- आएका प्रस्तावहरुलाई छनौट प्रक्रियाका सूचकको आधारमा छनौट गर्ने ।
- प्रस्तावक र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरि अध्ययनको काम शुचारु गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगती सूचक

- १ वटा सर्वेक्षण प्रतिबेदन र फोटोहरु
- प्रतिबेदनहरु
- Assessment प्रतिबेदन प्रकाशन र वितरण

२.९ जैविकमार्ग क्षेत्रमा जैविकविविधता बारे सर्बेक्षण

यस आयोजनाको कार्य क्षेत्र भित्र पर्ने कम्दि, कर्णाली तथा ब्रम्हदेव जैविक मार्ग क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन बिगत बर्ष देखि नै भइरहेकोले ति जैविक मार्ग क्षेत्रहरुमा जैविक विविधताको दृष्टिकोणले हालको अवस्था बारे विस्तृत जानकारी लिनको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । साथै उल्लेखित जैविक मार्गमा जैविक विविधताको अवस्था र जैविक विविधता संरक्षणको समेत अवस्था बारे baseline को तय हुनेछ। वन तथा वन्यजन्तुको विविधता, तिनको अवस्था जस्तैवन, वनस्पतिको प्रकार, मुख्य वन्यजन्तु, वन्यजन्तु बासस्थान, बिषयमा जानकारि प्राप्त गर्न सहयोग गर्नेछ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत सर्वेक्षणमा खर्च हुने सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति शूल्क, सर्वेक्षक भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगाएत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।
यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२४११	२.५.३.८६	जैविकमार्ग क्षेत्रमा जैविकविविधता बारे सर्बेक्षण	कम्दी, कर्णाली र ब्रम्हदेव	१६५०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्नको लागि जैविक बिबिधता तथा भू-परिधि व्यवस्थापन बिषयमा बिज्ञता प्राप्त सेवा प्रदायक संस्था वा बिज्ञ व्यक्ति मार्फत सम्पन्न गरिनेछ। सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति, स्थानीय निकायको समन्वय र सहयोगमा साथै समुदायको सहभागितामा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यो अध्ययन सुरू गर्नु पूर्व सम्बन्धित सरोकारवाला र स्थानीय समुदाय संग समावेसी तबरले छलफल गरि अध्ययनको काम सुचारु गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

- कम्दी, कर्णाली र ब्रह्मदेव जैविक मार्गको छुट्टा छुट्टै सामाजिक तथा आर्थिक पक्षको बिध्धमन अवस्था सम्बन्धी प्रतिबेदन तयार भएको हुनेछ ।
- यस विश्लेषणले समुदाय र प्राकृतिक श्रोत व्यबस्थापनको अन्तर सम्बन्ध बारेमा प्रस्ट पार्नेछ साथै जैविक बिबिधता संरक्षणले स्थानीय जीविकोपार्जनमा परेको प्रभाव बारेमा जानकारी गराउनेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि समुदाय तथा क्षेत्रको पहिचानमा सहयोग पुर्याउनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति र स्थानीय निकाय लगायत अन्य सरोकारवाला निकायको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- अध्ययनका लागि कार्य सूची (Terms of Reference) तयार गर्ने, छनौट प्रक्रियाका लागि शूचक तयार गर्ने, प्रस्ताव आहवान गर्नु पर्नेछ ।
- आएका प्रस्तावहरुलाई छनौट प्रक्रियाका शूचकको आधारमा छनौट गर्ने ।
- प्रस्तावक र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरि अध्ययनको काम शुचारु गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- १ वटा सर्वेक्षण प्रतिबेदन र फोटोहरु
- प्रतिबेदन तथा सुझावहरु
- Assessment प्रतिवेदन प्रकाशन र वितरण

२.१० प्राथमिक समुदाय तथा वन क्षेत्र पहिचानको लागि जैबिक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सहभागीतामुलक सर्बेक्षण

आयोजना कार्यान्वयन क्षेत्रमा प्राथमिक समुदाय तथा वन क्षेत्र पहिचानको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ ।जुन समुदाय र क्षेत्रमा संरक्षण सम्बन्धी चुनौती र सवालहरु छन् वा सम्बन्धित कार्यक्रम जुन समुदायमा मात्र आवश्यक छ त्यस्तो समुदाय र क्षेत्र पहिचान गरि कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि आयोजना दस्तावेज अनुसार यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको हो । यस आयोजनाको कार्य क्षेत्रहरु मध्ये सबै भन्दा सँकटापन्न क्षेत्र, वन तथा वन्यजन्तु श्रोतमा आश्रित समुदायको पहिचान गर्नको लागि सम्बन्धित सब-डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, त्यस क्षेत्रका उपभोक्ताहरु लगायत अन्य सरोकारवाला निकायहरुसँग फिल्ड सर्वेक्षण, अवलोकन तथा समुदायसंग अन्तरक्रिया गरि सहभागितामूलक सर्वेक्षण गरीनेछ । ती प्रक्रियाबाट प्राप्त नतिजालाई त्यहाँका स्थानीय सरोकारवालाहरुको (स्थानीय निकाय, समुदाय) माझ छलफल गरिनेछ। उनीहरुको प्रतिक्रिया तथा सक्रिय सहभागिता बाट समुदायको श्रेणीकरण (अत्ति सिमान्तकृत देखि कम सिमान्तकृत) गरिनेछ। यिनै सर्बेक्षणको आधारमा समुदाय र स्थान छनौट गरि कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत सर्वेक्षणमा खर्च हुने सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति शुल्क, सर्वेक्षक भत्ता,

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगायत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२४११	२.५.३.८७	प्राथमिक समुदाय तथा वन क्षेत्र पहिचानको लागि जैबिक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सहभागीतामुलक सर्बेक्षण	कर्णाली/कम्दी जैविक मार्ग र मध्यवर्ती क्षेत्र (बाँके रा.नि/बर्दिया रा.नि)	१,६७४

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्नको निमित्त सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष विश्लेषण बिषयमा बिज्ञता प्राप्त सेवा प्रदायक संस्था वा बिज्ञ व्यक्ति मार्फत सम्पन्न गरिनेछ। सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यबर्ती व्यवस्थापन समिति लगायत सरोकारवाला निकायहरुको सहयोगमा साथै समुदायको सहभागितामा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यो अध्ययन सुरू गर्नु पूर्व स्थानीय निकाय, समुदाय संग समाबेशी तबरले छलफल गरी अध्ययनको काम सुचारुगर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कम्दी, कर्णाली र ब्रह्मदेव जैविक मार्गको छुट्टा छुट्टै सामाजिक तथा आर्थिक पक्षको विद्यमान अवस्था सम्बन्धी प्रतिबेदन तयार भएको हुनेछ ।
- यस विश्लेषणले समुदाय र प्राकृतिक श्रोत व्यबस्थापनको अन्तर सम्बन्ध बारेमा प्रस्ट पार्नेछ साथै जैविक बिबिधता संरक्षणले स्थानीय जीविकोपार्जनमा परेको प्रभाव बारेमा जानकारी गराउनेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि समुदाय तथा क्षेत्रको पहिचानमा सहयोग पुर्याउनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति लगायत अन्य सरोकारवाला निकायको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- अध्ययनका लागि कार्य सूची (Terms of Reference) तयार गर्ने, छनौट प्रक्रियाका लागि सूचक तयार गर्ने, प्रस्ताव आहवान गर्नु पर्नेछ ।
- आएका प्रस्तावहरुलाई छनौट प्रक्रियाका सूचकको आधारमा छनौट गर्ने ।
- प्रस्तावक र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरि अध्ययनको काम शुचारु गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- सँकटासन्न वन क्षेत्र तथा समुदाय पहिचान
- बैठक निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.११ जैविकमार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका BZUCs/CFUGs हरुको श्रोत सर्वेक्षण

जैविक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह तथा मध्यवर्ती वन उपभोक्ता समितिहरुको वन पैदावार तथा अन्य बिषय बस्तुहरुको श्रोत के कस्तो छ त्यो बारेमा सर्बेक्षण गर्नको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो। यस कार्यक्रम अन्तर्गत वन पैदावारको माग र आपूर्तिको अवस्था, वनको अवस्था, वन क्षेत्र तथा अवस्थिति, वन र समुदायको दुरी, वनमा समुदायको आत्मनिर्भरता, समुदायको वनपैदावार लगायत बिषयहरुको विश्लेषण गरिनेछ। साथै सामुदायिक वन मार्गदर्शनले दिएको निर्देशिका अनुसार यस आयोजनाको कार्य क्षेत्रमा पर्ने मध्यवर्ती तथा जैविक मार्गमा पर्ने सामुदायिक वनहरुको सहभागितामूलक प्राकृतिक श्रोत सर्वेक्षण गरिने छ र श्रोत सर्वेक्षण नक्सा तयार गरिनेछ । उक्त नक्सामा त्यस सामुदायिक वन भित्र रहेका प्राकृतिक श्रोतहरुको नक्साँकन तथा आवासिय क्षेत्रको सामाजिक, आर्थिक तथा भौतिक पक्षको नक्साँकन भई आगामी दिनमा गर्नु पर्ने कार्यहरुको कार्यसूची तयार हुनेछ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत सर्वेक्षणमा खर्च हुने सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति शुल्क, सर्वेक्षक भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगायत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२४११	२.५.३.८८	जैविकमार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका BZUCs र CFUGs हरुको श्रोत सर्वेक्षण	कर्णाली/कम्दी जैविक मार्ग र मध्यवर्ती क्षेत्र (बाँके रा.नि/बर्दिया रा.नि)	५००

जनशक्ति व्यवस्थापन

सम्बन्धित, डिभिजन/सब-डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, त्यस क्षेत्रका उपभोक्ताहरु लगायत अन्य सरोकारवाला निकायहरुसँगको समन्वय, सहभागितामा र सहकार्यमा सम्पन्न गरिनेछ। यस बिषयमा बिज्ञता भएको सेवा प्रदायक संस्था वा बिज्ञ व्यक्ति मार्फत यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यो अध्ययन सुरू गर्नु पुर्व स्थानीय निकाय, समुदाय संग समावेशी तबरले छलफल गरि अध्ययनको काम सुचारुगर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- जैविक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका सामुदायिक र उपभोक्ता समितिहरुको सहभागितामूलक श्रोत सर्बेक्षण भएको हुनेछ ।
- लक्षित सामुदायिक वनहरुको सामाजिक, आर्थिक, भौतिक पक्ष तथा प्राकृतिक श्रोत सहितको नक्सा तयार भएको हुनेछ ।
- जैविक विविधतामा आधारित अवसर, समस्या तथा चुनौतीहरुको पहिचान भई आगामी वर्षको योजना तर्जुमा गर्न सहयोग पुगेको हुनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति र स्थानीय निकाय लगायत अन्य सरोकारवाला निकायको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- अध्ययनका लागि कार्य सूची (Terms of Reference) तयार गर्ने, छनौट प्रक्रियाका लागि सूचक तयार गर्ने, प्रस्ताव आहवान गर्नु पर्नेछ ।
- आएका प्रस्तावहरुलाई छनौट प्रक्रियाका सूचकको आधारमा छनौट गर्ने ।
- प्रस्तावक र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरी अध्ययनको काम सूचारु गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमूलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- श्रोत सर्बेक्षण सम्पन्न
- सामाजिक, आर्थिक, भौतिक पक्ष तथा प्राकृतिक श्रोत सहितको सामुदायिक वनहरुको नक्सा तयार
- निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Minute and Attendance)
- सर्बेक्षण सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.१२ पहिचान भएका समुदायमा छलफल तथा परामर्श

कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने समुदाय तथा स्थान पहिचान पश्चात प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नको निमित्त समुदाय तथा सरोकारवाला निकायलाई कार्यक्रमको उदेश्यको बारेमा जानकारी गराउन, कार्यक्रम कार्यान्वन र अनुगमन प्रक्रिया निर्धारण गर्न, जिम्मेवारी बाडफाड गर्न, लगानी श्रोत विस्तार गर्न लगायतका अन्य कार्यक्रम व्यवस्थापन गर्नको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो । यस कार्यक्रम अन्तर्गत छलफल तथा

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

बैठकमा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५१२	२.६.६.४.१	पहिचान भएका समुदायमा छलफल तथा परामर्श	कर्णाली/कम्दी जैविक मार्ग र मध्यवर्ती क्षेत्र (बाँके रा.नि/बर्दिया रा.नि)	३६५

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारीहरुलाई परिचालन गरि संचालन गरिने छ । समुदाय र सरोकारवाला निकाय को सहभागिता तथा सहयोगमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- परामर्शको क्रममा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसंग समाबेशी तबरले छलफल गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- पहिचान भएका समुदायसंग कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी छलफल भइ समुदाय तथा सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरुलाइ कार्यक्रमको बारेमा जानकारी भएका हुनेछ ।
- छलफलको क्रममा कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा अनुगमन प्रक्रिया निर्धारण, जिम्मेवारी बाडफाड, लगानी श्रोत विस्तार एवं कार्यक्रमको सभाबित सकारात्मक तथा नकारात्मक प्रभावको बारेमा विस्तृत बुझाई हुनेछ ।

कार्यान्वन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा सम्बन्धित उपभोक्ताहरु, डिभिजन वन कार्यालय/निकुन्ज कार्यालय लगायत अन्य निकायहरुसंगको समन्वय तथा सहकार्यमा सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफल सम्पन्न भएको निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.१३ कार्य क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा समन्वयात्मक सहयोग

कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा आबश्यक छलफल, प्राबिधिक सहयोग, समन्वय जस्ता क्रियाकलापहरु यस अन्तर्गत पर्दछन | यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यक्रम तथा सहजीकरण गर्न आवश्यक भ्रमण खर्च, यातायात खर्च, कर्मचारी भत्ता, लगायत सरोकारवाला निकाय वा सरकारी निकायसंग कार्यक्रम कार्यान्वयनसंग

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

सम्बन्धित समन्वय बैठक तथा कार्यक्रम अनुगमनमा लाग्ने कार्यक्रम संचालन खर्च, इन्धन, यातायात खर्च, बैठक भत्ता, सहजीकरण शूल्क जस्ता शिर्षक मा रहेर खर्च हुनेछ ।
यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२२१२	२.२.२.१/२.२.२.२ /२.२.२.४	इन्धन	कार्यक्षेत्र	६००
३२९००१०१	२२६१२	२.८.२.४	भ्रमण खर्च (कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा समन्वय सहयोग)	कार्यक्षेत्र	२०००
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.३०६	कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा समन्वयात्मक सहयोग	कार्यक्षेत्र	३००
३२९००१०१	२११३४	१.२.४.९	कर्मचारी बैठक भत्ता	कार्यक्षेत्र	२००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजना ब्यबस्थापन इकाईका कर्मचारी परिचालन गरि संचालन गरिने छ ।आवश्यक परेको खण्डमा समुदाय र सरोकारवाला निकाय को सहभागिता तथा सहयोगमा समन्वय बैठक तथा कार्यक्रम अनुगमन सम्पन्न गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कार्यक्रम कार्वान्वयन गर्न सहज हुनेछ र समुदाय तथा सरोकारवाला निकाय संग नियमित रुपमा सम्पर्क र समन्वय हुनेछ।

कार्यान्वन प्रक्रिया

- यस शिर्षक अन्तर्गत भएका अनुगमन, बैठक, अन्तरक्रिया गोष्ठी जस्ता क्रियाकलाप गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरेर सम्पन्न गरिनेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफल तथा अनुगमन बैठक पुस्तिका
- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- फिल्ड भ्रमण तथा अनुगमन प्रतिवेदन र फोटोहरु

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

२.१४ वन्यजन्तुबाट बच्ने उपाय सम्बन्धी जानकारी मुलक पुस्तिका प्रकाशन र वितरण

संरक्षणको सफलता संगै वन्यजन्तुको संख्या र मानब वन्यजन्तु अन्तरक्रिया बढेको सुचनाहरु धेरै आएको छ । मानिसको बस्ति वरपर आउँदा वा मानिसहरुसंग आकस्मक भेट हुँदा बन्यजन्तुले कस्तो किसिमको व्यवहार देखाउने गर्दछ भन्ने कुरा धेरै मानिसहरुमा ज्ञान हुँदैन जसले गर्दा मानवीय तथा भौतिक क्षति हुने गर्दछ ।वन्यजन्तुको व्यवहार घाइते वा बिरामी भएको बेला र स्वस्थ भएको बेला भिन्ना भिन्नै हुन सक्दछ । बिशेष गरेर वन्यजन्तु उद्धार गर्ने क्रममा यस्ता व्यवहार बारेमा जानकारी हुन आवश्यक छ । त्यसैले यस्तो समयमा वन्यजन्तु बाट आफु जोगिन र वन्य जन्तुलाई पनि यस्तो घटना हुनबाट जोगाउन वन्यजन्तु पहिचान र व्यवहारबारे समुदाय तथा वन/निकुन्ज कर्मचारीलाई अवगत गराउन यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत चित्र पुस्तिका तयार गर्न लाग्ने खर्च जस्तै लेखन, छपान, अन्तरक्रिया गोष्ठी, यातायात, परामर्श दाता शुल्क, संचार, भत्ता जस्ता शिर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.५.४२	वन्यजन्तु पहिचान तथा व्यवहारहरुको बारेमा स्थानिय तथा नेपाली भाषामा चित्र पुस्तिका तयार गर्ने	काठमाडौं	४४०

जनशक्ति व्यवस्थापन

बन्यजन्तुको पहिचान तथा बानी ब्यहोराको बारेमा बिशेषज्ञता प्राप्त डिभिजन वन कार्यालय तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज एंव आवश्यकता अनुसार सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायका बिज्ञता भएको परामर्शदाता व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्था मार्फत सम्पन्न गरिनेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- वन्यजन्तुको व्यवहार तथा वन्यजन्तु पहिचान सम्बन्धी पुस्तिका तयार भएको हुनेछ ।
- सर्वसाधारणहरुलाई वन्यजन्तुको आनीबानीका बारेमा जानकारी प्राप्त भई वन्यजन्तु तथा मानवीय क्षति न्यूनिकरणमा सहयोग पुग्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती समिति, स्थानीय निकाय लगायत अन्य सरोकारवाला निकायको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजनाले सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति छनौट गरी सोहि मार्फत कार्यक्रम सम्पन्न गर्नेछ ।
- क्रियाकलाप गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरेर सम्पन्न गरिनेछ ।
- प्रस्तावक र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरी कार्यक्रम सुचारु गरिनेछ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमूलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वचित्र (activity profile) सहितको कार्यसम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रगति सूचक

- चित्र पुस्तिका तयार, प्रकाशन तथा वितरण
- कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन

२.१५ जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद

समुदायका र सम्बन्धित सरोकारवालाहरुलाई आफूसँग भएको जानकारी प्रत्यक्ष रुपमा जस्तै व्यक्तिगत ज्ञान, सिप र अनुभवहरू साझेदारी गर्न, दृष्टिकोण अभिव्यक्त गर्न तथा स्पष्ट पार्ने र सरोकारवालाहरूको सवालहरुमाथि छलफल गर्नका लागि सहभागीहरूलाई साझा स्थान प्रदान गर्ने उदेश्यले स्थापना गरिने संबाद शृंखला जैविक चौतारी हो । उपलब्ध सरोकारवाला निकायहरुको समन्वयमा संवाद मंच जैविक चौतारी स्थापना गरिनेछ। त्यो समूहले आवधिक रुपमा बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण लगायतका सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय जस्ता बिषयमा छलफल गर्ने छ र प्राप्त जानकारीहरु उपर्युक्त संचार माध्यमबाट प्रसारण गर्न पनि सकिनेछ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यक्रम संचालन मा लाग्ने सहभागी खाजा/नास्ता खर्च, इन्धन, यातायात खर्च, बैठक भत्ता, सहजीकरण शुल्क जस्ता शिर्षकमा रहेर खर्च हुनेछ र साथै परामर्शदाता मार्फत कार्यक्रम संचालन गरेमा प्रतिवेदन तयार खर्च र परामर्शदाता शुल्कमा समेत खर्च गरिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५१२	२.६.६.१९४	जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद	बाँके/बर्दिया (कार्य क्षेत्र)	४९५

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारीहरुलाई परिचालन गरि संचालन गरिने छ ।यस कार्यक्रम संचालनको निमित्त समुदाय स्तरमा बुद्धिजिवी, संरक्षणकर्मी, जेस्ठ नागरिक, स्थानीय तथा सरोकारवाला निकायको सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ ।आवश्यक परेको खण्डमा यस कार्यक्रम परामर्शदाता व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्था मार्फत सम्पन्न गरिनेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- समुदायका व्यक्तिहरु संग प्रतक्ष रुपमा सहभागितामुलक छलफल, समन्वय तथा सहकार्य गरि, समुदायमा बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्ब समस्या पहिचान गरेर, ती बिषयहरुमा सम्बाद फोरम, रेडियो कार्येक्रम तथा छलफल र अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन गरिने छ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- संबाद फोरममा सहभागी छनौट गर्दा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अवधारणा लाई सुनिश्चित गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- आयोजनाको कार्यक्षेत्रमा जैविक चौतारी माध्यमबाट संरक्षण सम्बन्धी अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भइ आयोजना क्षेत्रका उपभोक्तहरु एकिकृत भू -परिधि व्यबस्थापनमा जागरुक हुनेछन ।
- छलफलमा आएका बिषयहरु प्रतिवेदन तयार गरि अध्यावधिक हुनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति र डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय निकायको सहयोग र समन्वयमा सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्न पर्ने छ ।
- यस कार्यक्रम संचालन गर्न आयोजना आफैले वा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति छनौट गरि सोहि मार्फत कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सकिने छ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमूलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्यसम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफलका बिषय पहिचान र प्राथमिकरण
- अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरु सम्पन्न
- छलफलमा आएका बिषयहरु अध्यावधिक गरि प्रतिबेदन पेश
- निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- छलफल को audio /video record तथा छलफल सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.१६ जैविकमार्ग र मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहरुलाई सुशासन तथा वित्तिय व्यवस्थापन समबन्धी तालिम

जैविक मार्ग र मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका समूहहरुको काम, कारवाहीमा शुशासन र वित्तीय अनुशासन कायम गर्न सकिएमा संरक्षणका कार्यहरु अझ प्रभाबकारी भएर जान्छ । तसर्थ उपभोक्ता समूहरुलाई सुशासन तथा वित्तिय व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास गर्नको निमित्त यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो । यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यक्रम संचालन मा लाग्ने सहभागी खाजा/नास्ता खर्च, इन्धन, यातायात खर्च, बैठक भत्ता, सहजीकरण शूल्क जस्ता शिर्षक मा रहेर खर्च हुनेछ र साथै परामर्शदाता मार्फत कार्यक्रम संचालन गरेमा प्रतिवेदन तयार खर्च र परामर्शदाता शुल्कमा समेत खर्च गरिनेछ ।
यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५१२	२.६.६.१९५	जैविकमार्ग र मध्यवर्ती क्षेत्र मा रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहरुलाई सुशासन तथा वित्तिय व्यवस्थापन समबन्धी तालिम	कम्दी/कर्णाली जैविकमार्ग र बर्दिया/बाँके मध्यवर्ती क्षेत्र	४४०

जनशक्ति ब्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारीहरुलाई परिचालन गरि संचालन गरिने छ । आवश्यक परेको खण्डमा यस कार्यक्रम संचालनको निम्ति परामर्शदाता व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्था मार्फत सम्पन्न गरिनेछ वा राष्ट्रिय निकुञ्ज, डिभिजन वन कार्यालय, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति तथा अन्य सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायका प्राविधिक जनशक्तिहरुको सहयोग लिन सकिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयवबस्तुहरु

सहभागी छनौट गर्दा लैंगिक, आदिबासी जनजाति सहितको सामाजिक समावेशीकरणको आधारमा सहभागी छनौट गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धिहरु

- स्थानीय समूहहरुमा सुशासन तथा वित्तिय व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास भएको हुनेछ ।
- समुदायको सुशासन तथा बित्तिय व्यवस्थापनमा सुधार आउनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यबर्ती व्यवस्थापन समिति, स्थानीय निकायको समन्वयमा र सहयोग साथै समुदायको सहभागितामा यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्न सहजकर्ता आवश्यक परेमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति आयोजनाको नियमानुसार छनौट गर्न सकिनेछ ।
- उपभोक्ता छनौट गर्दा उपभोक्ता समूहको कार्य समितिमा रही कामकाज गर्दै आएको व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिईनछ ।
- कार्यक्रम संचालन पुर्व छनौट भएका सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति र आयोजना व्यवस्थापन इकाई , बबरमहल बीच सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।
- गर्नु पर्नेछ गर्नु पर्नेछ कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- सहभागी छनौट, क्षमता विकास तालिम सम्पन्न
- तालिम सम्पन्न प्रतिबेदन, फोटोहरु र हाजिरी
- समुदायको सुशासन तथा बित्तिय व्यवस्थापनमा सुधार भएको लेखा परिक्षणबाट प्राप्त प्रतिबेदन

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

२.१७ मानव-वन्यजन्तु द्वन्द व्यवस्थापन सहयोग

हालको समयमा मानव वन्यजन्तु बिचको असमझदारी बढ्दै गएको छ। वनको आसपासको क्षेत्रमा बालि नाली नोक्सान, घरपालुवा जनावरको क्षति, मानवीय तथा भौतिक सम्पतिमा क्षति लगायत वन्यजन्तुको आक्रमणबाट मानिसहरु घाइते हुने देखि मृत्यु समेत हुने गर्दछ । यिनै कारणले गर्दा मानिसहरुले धनजनको क्षतिबाट जोगिन र प्रतिशोधको भावनाले गर्दा वन्यजन्तुलाई मार्ने, घाइते बनाउने जस्ता घटना पनि बढी रहेका छन् । यस्तै मानव वन्यजन्तु बिचको को असमझदारी लाई न्यूनीकरण गर्न यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत वन्यजन्तु प्रकोप क्षेत्रमा बैकल्पिक वाली रोपण जस्तै जडिबुटी, मेंथा, केमोमईल प्रवर्धन, जैविकवार, मेष वायर जाली जडान, विद्धुतिय तारबार जडान, सुधारिएको खोर निर्माण लगाएत अन्य नविनतम क्रियाकाल्पहरु संचालन गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.१९४	मानव वन्यजन्तु बिचको असमझदारी समाधानका उपायहरू कार्यान्वयन गर्ने (जडिबुटी रोपण, जैविक बार तथा अन्य तारबारहरु)	कम्दी/कर्णाली जैविकमार्ग र बर्दिया/बाँके मध्यवर्ती क्षेत्र	२,२००

जनशक्ति ब्यवस्थापन

- यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्दा आयोजना ब्यबस्थापन इकाईको कर्मचारी लाई परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ।
- पहिचान गरिएको प्रभावित क्षेत्रमा उपभोक्ताहरु मार्फत यस कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- मानव र वन्यजन्तु बिचको असझदारी ब्यवस्थापनमा समुदाय र सरोकारवाला निकाएको सहभागितामा र डिभिजन वन कार्यालय तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको समन्वय तथा प्राबिधिक सहयोगमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यो कार्यक्रम सुरु हुनुपूर्व समुदायलाई कार्यक्रमको उदेश्य सहित आबश्यक विवरणजानकारी गराउनुपर्नेछ र साथै समुदाय संग पूर्व सु-सूचित सहमति लिनुपर्नेछ ।
- कुनै क्रियाकालाप कार्यान्वयन गर्दा सामाजिक, सांस्कृतिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा नकारात्मक असर पुग्ने अवस्था छ भने समुदायको सहमतिमा बैकल्पिक उपाय खोजि गरि कार्यान्वयन आगाडी बढाउनु पर्नेछ ।
- प्रस्तावित समुदायका जिबिकोपार्जनमा टेवा पुर्याउनकोलागि सहभागितामुलक र न्यायोचित बैकल्पिक उपायहरु पहिचान गरिने छ।

अपेक्षित उपलब्धि

- मानव र वन्यजन्तु बिचको असमझदारी ब्यवस्थापन भई जैविक विविधता संरक्षणमा सहयोग पुग्नेछ .

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- बैकल्पिक जीविकोपार्जनका उपायहरु अबलम्वन गरि जीविकोपार्जन मा टेवा पुग्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा समुदाय, सरोकारवाला निकाय बीच छलफल गरि समन्वयात्मक ढंगले कार्यक्रम सम्पन्नगर्नु पर्नेछ ।
- स्थान, समुदाय वा घरधुरी छनौट गर्दा आयोजनाले तयार गरेको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौटगर्नु पर्नेछ ।
- स्थलगत कार्यक्रम कार्यान्वयन निकाय छनौट गर्दा सम्बन्धित उपभोक्ता समूह वा सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति/ मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति वा कुनै संरक्षणका क्षेत्रमा कार्य अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs), गैह्र सरकारी संघ संस्था (NGOs) हरु मध्य बाट छनौट गरि सोहि मार्फत कार्यक्रम सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा छनौट भएका फिल्ड स्तरका कार्यान्वयन निकाय जस्तैं समुदाय सामुदायिक संग/संस्था, सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय वा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय र एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना बिच सम्झौता गरि सम्पन्नगर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्यसम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- स्थान, समुदाय र घरधुरी छनौट
- सम्झौता पत्र
- वन्य जन्तु ग्रषित क्षेत्रमा बैकल्पिक वाली रोपण गरिएको, सुधारिएको खोर निर्माण भएको, जैविकवार, मेष वायर जाली वा बिद्धुतिया तारबार जडान
- कार्य सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.१८ चोरी शिकार नियन्त्रणका लागि युवा परिचालन

समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण इकाई एक स्वतस्फुर्त युवा वर्गहरुको समूह हो जसले संरक्षणमा टेवा पुग्ने गरी जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने, कानुन कार्यान्वयन गर्ने सरकारी निकायलाई सहयोग गर्ने र मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्न समुदायमा सहजीकरण र सरकारी संयन्त्रलाई सहयोग गर्ने जस्ता क्रियाकलापहरुमा संलग्न हुँदै आएको छ ।उनीहरुको परिचालनको क्रममा सहजता ल्याउन र सुरक्षा प्रदान गर्न को निमित्त यो फिल्ड गियर सहयोगको कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो ।यस शिर्षक अन्तर्गत इकाईका सदस्यहरु लाई फिल्ड अनुगमनमा आवश्यक सामग्री जस्तै जुत्ता, Torch, झोला, Light, Cycle, अन्य पोशाक तथा सामग्रीहरु खरिदमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२१.११	CBAPU सदस्यहरुका लागि फिल्ड गियर सहयोग	कम्दी/कर्णाली जैविकमार्ग र बर्दिया/बाँके मध्यवर्ती क्षेत्र	५००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालन गर्न आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारी लाई परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ। यस कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको सहयोग तथा समन्वयमा सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- इकाइका सदस्यहरुलाई फिल्ड गियर उपलब्ध गराउनुको उदेश्य बारे जान कारी गराउने ।
- यस कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले आफैले सामग्री खरिद गरि वितरण गर्नेछ वा आवश्यक परेको खण्डमा सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय वा निकुन्ज कार्यालय, सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समित वा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति/ मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) चोरी शिकार नियन्त्रण इकाई मार्फत सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ ।
- इकाई तथा इकाइका सदस्य छनौट गर्दा आयोजनाको स्थान जैविक बिबिधता, सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष् बारे सर्बेक्षण एबं श्रोत सर्वेक्षणको आधारमा सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय/मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति, डिभिजन वन कार्यालयबिचको समन्वयमा आधारमा छनौट गर्ने।
- सामग्री खरिद गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा खरिद गर्ने ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ । गर्नु पर्नेछ गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण इकाईका सदस्यहरुले फिल्ड गियर प्राप्त गर्नेछन ।
- इकाईका सदस्यहरु संरक्षणमा निरन्तरता दिन प्रोत्सहित हुनेछन ।

प्रगति सूचक

- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- दुई पक्षीय सम्झौता पत्र
- इकाई तथा इकाइका सदस्य छनौट
- सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

२.१९ एकिकृत पशुपालन ब्यबस्थापनको लागि प्राबिधिक तथा आर्थिक सहयोग

हालको समयमा अनियन्त्रित चरिचरण जैविक विविधता संरक्षणमा ठुलो चुनौतीको रुपमा रहेको छ । वन क्षयीकरणको प्रमुख कारकको रुपमा रहेको अनियन्त्रित चरिचरणले गर्दा वनमा वन्यजन्तुको आहारमा समेत कमि ल्याएको तथ्य बिभिन्न अध्ययनले देखाएका छन् । यसै पृष्ठभूमिमा चरिचरण रोकथाम गरि वन क्षयिकरण कम गर्न एकीकृत पशुपालन व्यवस्थापन कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत नक्ष सुधार, भकारो सुधार, कृतिम गर्भधारण, घाँसको बिउ तथा विरुवा वितरण, सिमेन्ट डुँड निर्माण सहयोग, भेटेनरी सहयोग, एकिकृत पशुपालन ब्यवस्थापन तालिम_लगाएत अन्य नविनतम क्रियाकलापहरु संचालन गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२१.२६०	एकीकृत पशुपालन व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग (नक्ष सुधार, भकारो सुधार, कृतिम गर्भधारण, घाँसको बिउ तथा विरुवा वितरण, सिमेन्ट डुँड, भेटेनरी सहयोग)	कम्दी, कर्णाली जैविक मार्ग, मध्यवर्ती क्षेत्र (बर्दिया रा. नि/बाँके रा. नि)	३८५०

जनशक्ति ब्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजना ब्यबस्थापन इकाईका कर्मचारीलाई परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ।एकिकृत पशुपालन व्यवस्थापन सहयोग कार्यक्रममा समुदाय, सरोकारवाला निकाएको सहभागितामा र भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा बिज्ञ केन्द्र, कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको प्राबिधिक सहयोग तथा समन्वयमामा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा समुदाय, सरोकारवाला निकाय बीच छलफल गरि समन्वयात्मक ढंगले कार्यक्रम सम्पन्नगर्नु पर्नेछ ।
- स्थान, समुदाय वा घरधुरी छनौट गर्दा आयोजनाले तयार गरेको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- स्थलगत कार्यक्रम कार्यान्वयन निकाय छनौट गर्दा सम्बन्धित समुदाय वा सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति/ मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति वा कुनै संरक्षणका क्षेत्रमा कार्य अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs), गैह्र सरकारी संघ संस्था (NGOs) हरु मध्य बाट छनौट गरि सोहि मार्फत कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा छनौट भएका फिल्ड स्तरका कार्यान्वयन निकाय जस्तैं समुदायसामुदायिक संघ/संस्था, सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय वा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बिच सम्झौता गरि सम्पन्नगर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यो कार्यक्रम सुरु हुनुपूर्व समुदायलाई कार्यक्रमको उदेश्य सहित आबश्यक जानकारी गराउनुपर्नेछ र साथै समुदाय संग पूर्व सु-सूचित सहमति लिनुपर्नेछ ।
- कुनै क्रियाकालाप कार्यान्वयन गर्दा सामाजिक, सांस्कृतिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा नकारात्मक असर पुग्ने अवस्था छ भने समुदायको सहमतिमा बैकल्पिक उपाय खोजि गरि कार्यान्वयन आगाडी बढाउनु पर्नेछ ।
- प्रस्तावित समुदायका जिबिकोपार्जनमा टेवा पुर्याउनकोलागि सहभागितामुलक र न्यायोचित बैकल्पिक उपायहरु पहिचान गरिने छ।

अपेक्षित उपलब्धि

- अनियन्त्रित चरिचरण व्यवस्थापन भइ बन्यजन्तुको वासस्थानमा कम चाप पर्न जान्छ । साथै जीविकोपार्जन सुधारको कामहरु पनि हुन सक्नेछ ।

प्रगति सूचक

- एकिकृत पशुपालन व्यवस्थापन गर्न पर्ने स्थान र घरधुरी पहिचान
- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- आर्थिक तथा प्राबिधिक सहयोग
- एकीकृत पशुपालन व्यवस्थापनका कार्य संचालन
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- अनियन्त्रित चरिचरणको समस्या न्यूनीकरण, प्राकृतिक घासेमैदान र वनहरू पूनर्स्थापित

२.२० सामाजिक तथा बाताबरण सुरक्षण योजना कार्यान्वयन

आयोजनाद्वारा समुदाय तथा वाताबरणमा पर्न सक्ने वातावरणीय, सामाजिक, संस्कृतिक, आर्थिक प्रतिकुल प्रभाव कम गर्न वा रोक्न र वातावरण तथा सामाजिक सुरक्षा योजनाद्वारा सम्भव भएसम्म सकारात्मक प्रभावहरु बढाउन यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरियको हो । कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय समुदाय बिशेष गरि आदिबासी/जनजाति तथा पिछाडीयको वर्गलाई सामाजिक, आर्थिक, वातावरणीय र संस्कृतिक पक्षमा असर नपर्ने गरि संचालन गरिनेछ । यस अन्तर्गत सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा योजना तयार गर्दा लाग्ने खर्च जस्तैः आबश्यकता अनुसार बिज्ञ परामर्श खर्च, कार्यक्रमको गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरु (जस्तै सुझाब पेटिका, समुदायमा गुनासो सम्बन्धी बैठक खर्च), सहभागी खाना तथा खाजा खर्च, सहभागी भत्ता, यातायात जस्ता शिर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२१.२६३	सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा (Safeguard) योजना कार्यान्वयन	आयोजना कार्यक्षेत्र	९९०

जनशक्ति व्यवस्थापन

एकीकृत भूपरिधि व्यबस्थापन आयोजनाका कर्मचारी मुख्यत सामाजिक तथा वातावरण संरक्षण अधिकृत एबं फिल्ड व्यबस्थापकको सहयोगमा योजना तयारी तथा कार्यान्वयन गरिनेछ र साथै समुदाय, सरोकारवाला निकायको समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन पुर्व समुदायलाई कार्यक्रमको बारेमा जानकारी गराउनु पर्नेछ र समुदाय, एवं सरोकारवाला निकाय बीच छलफल गरि समन्वयात्मक ढंगले कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- समुदाय छनौट गर्दा आयोजनाले तयार गरेको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षेत्रमा स्थानीय परिवेस अनुसार सामाजिक तथा वातावरणीय सुरक्षा योजना तयार भई लक्षित उपभोक्ताहरु लाभान्वित हुने कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा योजना तयार तथा कार्यान्वयन

२.२१ ईको क्लब संचालन सहयोग (स्कुलहरुमा)

जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा बिद्यालयस्तरमा बालबालिकाहरुलाई जानकारी गराई समाजमा प्रकृति संरक्षण प्रतिको सकारात्मक सोचको विकास गर्न सकिन्छ ।सोहि उद्धेश्य अनुरुप विद्यालयस्तरमा Eco Club गठन तथा गठन भएका भएका Eco Club हरु परिचालन तथा सशक्तीकरण गरिनेछ । बिद्यार्थीहरुको जैविक विविधता सम्बन्धी ज्ञानको अभिवृद्धि, क्षमता विकास, Eco Club को संस्थागत विकास, बिद्यार्थी मार्फत वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण एबं एकीकृत भू-परिधि व्यबस्थापन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम जस्ता क्रियाकलाप संचालनमा लाग्ने शिषर्कमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२१.२६२	Eco-Clubs सवलिकरणको लागि आर्थिक तथा प्राबिधिक सहयोग	तराई भू परिधि	१,७६०

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि एकीकृत भूपरिधि व्यबस्थापन आयोजनाले परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ । यस कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि Eco Club परिचालन तथा व्यवस्थापनमा अनुभव भएका व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्थाको प्राबिधिक सहयोगमा र सम्बन्धीत डिभिजन वन कार्यालय वा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयको समन्वयमा सम्पन्न गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन पुर्व Eco Club का बिद्यार्थी, शिक्षक्, शिक्षिका सबैलाई कार्यक्रमको उदेश्य सहित प्रक्रिया तथा अपेक्षित उपलब्धिहरुको बारेमा जानकारी गराउन पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरेर मात्र संचालन गर्नुपर्ने छ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

अपेक्षित उपलब्धि

- Eco Club का बिद्यार्थी, शिक्षक, शिक्षिकाहरुले वन, वातावरण तथा जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा जानकार हुनेछन र संरक्षण गतिविधिमा संलग्न हुन प्रोत्साहित हुनेछन साथै विद्यालयमा Eco Club हरुको संस्थागत बिकासमा सहयोग पुग्नेछ ।

प्रगति सूचक

- Eco Club गठन, छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- सामग्री तथा प्राबिधिक सहयोग
- सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

२.२२ रेडियो मार्फत प्रचार प्रसार(एकिकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना, यसका गतिबिधि तथा संरक्षणमुखी अवसर, सवाल तथा चुनौती सम्बन्धी रेडियो कार्यक्रम संचालन)

यस आयोजनाबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरु एवं संरक्षण सम्बन्धी भए गरेका सफल अभ्यास, चुनौती र सिकाइका बारेमा आमसमुदायमा सूचना प्रवाहका लागि स्थानिय रेडियोहरुबाट कार्यक्रम प्रशारण गरिने छ । यसबाट जैविक विविधता संरक्षणमा धेरै जनसहभागिता अभिबृद्धि गर्न सहयोग पुग्नेछ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत प्रसारण हुने रेडियो इपिसोडको तयारी, तयार गर्दा लाग्ने यातायात खर्च, खाना खाजा खर्च, संचार, मेडियाकर्मी तथा बिज्ञको दैनिक भत्ता आदि जस्ता शिर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.५.९९	एकिकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना, यसका गतिबिधि तथा संरक्षणमुखी अवसर, सवाल तथा चुनौती सम्बन्धी रेडियो कार्यक्रम संचालन	बाँके	३८५

जनशक्ति व्यवस्थापन

कार्यक्रम संचालनको लागि डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय तथा अन्य सरोकारवाला निकायको सहयोग वा समन्वयमा सम्भब भएसम्म रास्ट्रिय स्तर वा भू-परिधि स्तरको नेटवर्क भएका रेडियो तथा जैविक विविधता संरक्षणका बिषयमा कार्यरत बिज्ञको सहकार्य तथा सहयोगमा गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा सम्बन्धित सरोकारवाला निकाय बीच छलफल गरि समन्वयात्मक ढंगले कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सकिनेछ।
- छनौट भएको रेडियो वा एफएम वा बिज्ञ र आयोजना व्यबस्थापन इकाई, बबरमहल बीच सम्झौता गरि सम्पन्न गरिनेछ ।
- प्रसारण हुने बिषयवस्तु आयोजना व्यवस्थापन इकाईले सरोकारवालाहरुको सहयोग र सहकार्यमा उपलब्ध गराउनेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट तयार गरेर मात्र संचालन गर्नुपर्ने छ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

अपेक्षित उपलब्धि

- जैविक विविधता संरक्षणको महत्व, चुनौती, सवाल तथा अवसरहरुका बारेमा र आयोजनाको गतिबिधि बारे रेडियो कार्यक्रमहरु प्रसारण भएका हुनेछन ।
- समुदाय, नागरिक समाज, सरोकारवाला निकायहरुले जैविक विविधता संरक्षणको महत्व, विधमान चुनौती, सवाल तथा अवसरहरुका बारेमा जानकार हुनेछन ।

प्रगति सूचक

- कार्यक्रमको पहिचान र प्राथमिकीकरण
- रेडियो कार्यक्रम निर्माण र प्रसारण

२.२३ केन्द्रिय स्तरमा एकिकृत भू-परिधि व्यबस्थापन लगाएत प्राबिधिक बिषयगत क्षेत्रमा रहेर बार्षिक रुपमा छलफल

यस कार्यक्रम लाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न बिषयगत क्षेत्रमा भएका प्रगति र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा देखिएका समस्या तथा चुनौतीहरुको बारेमा केन्द्रिय स्तरमा सबै सरोकारवाला निकायको सहभागितामा छलफल कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ यस छलफलबाट पहिचान भएका जैविक विविधता संरक्षणसँग सम्बन्धित

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

प्राविधिक बिषयगत क्षेत्रको सवाल तथा चुनौतीहरुको समाधनको लागि मार्गदर्शन प्राप्त हुनेछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रममा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।
यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.३०३	केन्द्र स्तरमा प्राबिधिक बिषयगत क्षेत्रमा रहेर बार्षिक रुपमा छलफल	काठमाडौं	३३०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम आयोजना ब्यबस्थापन इकाई र वन तथा वातावारण मन्त्रालय बिचको समन्वयमा र अन्तर्गतका विभागहरु, महाशाखा/शाखाहरुको सहयोगमा संचालन गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा वन तथा वातावरण मन्त्रालयसंगको समन्वयमा सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रममा छलफल भएका विषय वस्तु हरुलाई प्रतिवेदन को रुपमा तयार गरि अध्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्यसम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- जैविक विविधता संरक्षणको विषयगत क्षेत्रका अवसर, चुनौती र सवालहरुको बारेमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न हुनेछ ।
- जैविक विविधता संरक्षणमा देखा परेका समस्या तथा चुनौतीहरु समाधानको लागि मार्गदर्शन प्राप्त हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- प्रगति समिक्षा तथा अन्तरक्रिया सम्पन्न
- हाजिरी तथा फोटो
- समस्या तथा चुनौतीहरु समाधानको उचित पहिचान गरि कार्येक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन

२.२४ कार्यक्रम निर्देशक समिति लगाएतको योजना तर्जुमा तथा पुनरावलोकन समितिको गोष्ठी

यस आयोजनाबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरुको वार्षिक योजनालाई **PAC/PEC** को बैठक बसी पूनरावलोकन गरी कार्य क्षेत्रमा कार्यान्वयनका लागि अनुमोदन गर्न यो कार्यशाला गोष्ठी संचांलन गरिनेछ । आयोजनाको स्वीकृत दस्तावेज अनुसारको **PAC/PEC** को बैठक संचालन गर्न यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यशाला गोष्ठीमा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, बास खर्च, संचार, यातायात, सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।
यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.२७७	PAC/PEC स्तरको योजना पुनरावलोकन कार्यशाला गोष्ठी	काठमाडौं	६६०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम आयोजना व्यबस्थापन इकाई र वन तथा वातावारण मन्त्रालय र सम्बन्धित भाग/महाशाखा/केन्द्रबिचको समन्वयमा संचालन हुनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रममा छलफल भएका विषय वस्तुहरुलाई प्रतिवेदन को रुपमा तयार गरि अध्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कार्यक्रम निर्देशक समिति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन समिति ठक बसी योजना को समिक्षा तथा पुनरावलोकन हुनेछ।
- आयोजनाको योजना अनुमोदन भई कार्यान्वयनका लागि मार्ग प्रशस्त हुनेछ।

प्रगति सूचक

- PEC र PAC बैठक सम्पन्न
- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- कार्येक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटो

२.२५ बार्षिक योजनातर्जुमा गोष्ठी आयोजना गर्ने ।

यस आयोजना कार्य क्षेत्र भित्र पर्ने जैविक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रहरुमा सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरुको सहभागितामा त्रैमासिक रुपमा कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रगती समिक्षा गरि योजना तयारीको लागि यो गोष्ठी संचांलन गरिनेछ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत योजना तर्जुमा कार्यक्रममा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, बास खर्च, यातायात आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।
यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.३०५	त्रैमासिक प्रगति समिक्षा तथा योजना तर्जुमा	काठमाडौं, कोहलपुर	४४०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारीहरुको संयोजनमा सरोकारवालाको सहयोगमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- आयोजना व्यवस्थापन इकाई, डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, अन्य सरोकारवाला निकाय, स्थानीय सरकारहरुको सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रममा छलफल भएका विषय वस्तुहरुलाई **guiding note** रुपमा तयार गरि अध्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमूलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

अपेक्षित उपलब्धि

- त्रैमासिक रुपमा कार्यक्रमको प्रगति समिक्षा तथा योजनातर्जुमा भई कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुगेको हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- कार्यक्रमको योजना तर्जुमा तथा समिक्षा बैठक सम्पन्न
- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance), guiding note तयार
- कार्येक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटो

२.२६ अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन/आवधिक रुपमा संयुक्त अनुगमन तथा भ्रमण

सरोकारावाला निकायहरुको सहभागितामा यस आयोजनाबाट कार्यान्वयन भएका कार्यक्रमहरुको आवधिक रुपमा सँयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ। अनुगमन तथा मूल्यांकन समूहले कार्य क्षेत्रको अनुगमन गरी यस आयोजनालाई कार्यक्रमको बारेमा पृषठपोषण दिनेछन। अनुगमनको क्रममा सहभागितामुलक अनुगमन तथा मुल्यांकन समितिले गरेको कार्यहरु, सुझाबहरु तथा सफल अभ्यासहरुको निरन्तरता तथा सुधार गर्नु पर्ने पक्षको बारेमा जानकारी भई सोही अनुसार कार्यक्रमहरुको योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई निरन्तरता दिन सहयोग पुग्नेछ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत अनुगमन तथा भ्रमणमा हुने खर्च जस्तै सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, बिज्ञ खर्च आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

३२९००१०१	२२६११	२.८.१.३५	आवधिक रुपमा संयुक्त अनुगमन तथा भ्रमण	आयोजना कार्यक्षेत्र	४००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारीहरुको सहयोग तथा परिचालनमा सम्बन्धित सरोकारवाला निकायसंगको समन्वयमा सम्पन्न गरिनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- वन तथा वातावरण मन्त्रालय, कार्यक्रम निर्देशक समिति तथा कार्यान्वयन समिति,(PAC/PEC) डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति, अन्य सरोकारवाला निकाय, आयोजना व्यवस्थापन इकाई, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, स्थानीय सरकारहरुको सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि सम्पन्नगर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात सहभागीहरुको कार्यक्रम प्रतिको धारणा, पृष्ठपोषण, सुधार गर्न पर्ने बिषयहरु बारेमा प्रतिवेदन तयार गरि अध्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्यसम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- नियमित रुपमा सँयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन भइ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा अझ प्रभावकारीता बढ्नेछ ।

प्रगति सूचक

- सँयुक्त अनुगमन तथा भ्रमण कार्यक्रम सम्पन्न
- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- अनुगमन प्रतिबेदन र फोटो
- भ्रमण प्रतिबेदन

२.२७ सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा (Social and Environmental Safeguard) सम्बन्धी अनुगमन

यस आयोजनाको क्रियाकलापहरु सञ्चालनका क्रममा आउन सक्ने प्रक्रियागत सवालहरुको (जस्तै : सामाजिक तथा वातावरणीय प्रभाब) समयमै सम्बोधन गर्न सामाजिक तथा वातावरणीय सुरक्षा योजना कार्यान्वयन गरिनेछ । कार्यान्वयनका क्रममा अवसर तथा चुनौती के कति आए ? सरोकारवाला तथा समुदायहरुको कार्यक्रमका प्रभाब प्रति के कस्तो धारणा छ ? समुदायहरुको कार्यक्रम प्रतिको जिज्ञासा कस्तो छ ? भन्ने बारेमा जानकारी लिई न्यूनीकरण/समाधानका उपायहरु अबलम्बन गर्न सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा योजना कार्यान्वयनको अनुगमन गरिनेछ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत अनुगमन तथा भ्रमणमा खर्च हुने शीर्षक

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

जस्तै सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च एबं विज्ञ खर्च आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५२२	२.७.२५.३०४	सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा (Safeguard) सम्बन्धी अनुगमन	कम्दी, कर्णाली जैविक मार्ग, मध्यवर्ती क्षेत्र (बर्दिया/बाँके रा. नि)	४४०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि आयोजना व्यबस्थापन इकाईका कर्मचारी विशेष गरि सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा अधिकृत वा अन्य कर्मचारीको सहभागितामा र सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ।

सामाजिक सुरक्षण तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- लक्षित समुदायसँग छलफल तथा परामर्श एंव मातहतका कार्यालय तथा सरोकारवालासँग छलफल तथा परामर्श गरिनेछ ।
- योजना कार्यान्वयन गरेको स्थानमा आदिवासी जनजातिहरुको सहभागिता मुलक छलफल तथा मुल्यांकन गराउनु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षेत्रमा सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा योजनाको कार्यान्वयनको स्तिथिको जानकारी भइ थप गर्नुपर्ने कार्यहरुको बारेमा अवगत हुनेछ ।
- आयोजनाद्वारा प्रभावित समुदायहरुको गुनासो राख्ने र ब्यबस्थापनको बारेमा जानकारी प्राप्त भइ थप प्रभावकारी कार्य गर्न सहयोग हुनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सामाजिक तथा वातावरण सुरक्षा अधिकृत वा अन्य आयोजनाका कर्मचारीको सहभागितामा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि सम्पन्नगर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

प्रगति सूचक

- सँयुक्त अनुगमन तथा भ्रमण कार्यक्रम सम्पन्न
- छलफल, समाधानका उपायहरु सहितको निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- अनुगमन प्रतिबेदन र फोटो, भ्रमण प्रतिबेदन

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

२.२८ कर्मचारीहरुको क्षमता अभिबृधि तालिम

यस आयोजनाका कर्मचारीहरुको क्षमता अभिबृद्धिका लागि क्षमता बिकास तालिम आयोजना गरिनेछ । कार्यक्रममा आयोजनाका उद्देश्य अनुरुप लक्ष्य प्राप्तिका लागि आबश्यक क्षमता बिकास तालिमको आयोजना गरिनेछ ।यस कार्यक्रम तालिममा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सहभागी भत्ता/खाजा खाना खर्च, बास खर्च, यातायात तथा संचार खर्च, तालिम सामाग्री, बिज्ञ सेवा शुल्क, प्रचार सामाग्री आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२५११	२.६.२.१२	कर्मचारीहरुको लागि क्षमता विकास कार्यक्रम	काठमाडौं	४५०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनका लागि आयोजनाको कर्मचारीको क्षमता अभिबृधि गर्न पर्ने विषय वस्तुहरुमा बिज्ञ व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्थाको प्राबिधिक सहयोगमा सम्पन्न गरिनेछ । आबश्यकता अनुसार वन तथा वातावरण मन्त्रालय र डब्लू डब्लू एफ नेपालसंग आबश्यक प्राबिधिक सहयोगका लागि अनुरोध गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कर्मचारीहरुको क्षमता अभिबृद्धि भई कार्य क्षेत्रमा कार्य सम्पादन प्रभावकारी हुनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रमको आवश्यकता र कर्मचारीको माग अनुसारको बिषयमा क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रम गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्न सहजकर्ता आवश्यक परेमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति छनौट गर्न सकिनेछ
- कार्यक्रम संचालन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि सम्पन्नगर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

प्रगति सूचक

- क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम सम्पन्न
- कार्येक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन, हाजिरी र फोटो
- कर्मचारीको कार्य सम्पादनमा वृद्धि

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

२.२९ बार्षिक रुपमा लेखा परिक्षण

यस आयोजनाद्धारा सञ्चालित कार्यक्रमहरुको बार्षिक लेखा परिक्षण हुनेछ । नेपाल कानुन बमोजिम हुने गरि लेखा परीक्षण गरिनेछ | यस कार्यक्रम मा खर्च हुने शीर्षक जस्तै लेखा परिक्षकको भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगाएत आबश्यकता अनुसार अन्य परिक्षण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२४११	२.५.३.८४	बार्षिक रुपमा लेखा परिक्षण	काठमाडौं	७७०

जनशक्ति व्यवस्थापन

सम्बन्धित लेखा परिक्षक को संलग्नतामा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- आयोजना दस्तावेज र नेपाल सरकार मन्त्रि परिषद्को निर्णयमा उल्लेख भय बमोजिम लेखा-परिक्षण गर्नु पर्नेछ |

अपेक्षित उपलब्धि

- आयोजनाको बार्षिक रुपमा लेखा परिक्षण भएको हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- लेखा परिक्षण प्रतिवेदन

२.३० प्राकृतिक श्रोतसँग सम्बन्धित परम्परागत ज्ञान तथा सिपहरुको अभिलेखीकरण

आयोजनाको कार्य क्षेत्रमा बिभिन्न समुदायहरु आफ्नो जिविकोपार्जनको लागि प्राकृतिक श्रोतमा निर्भर भएका समुदायहरु रहेको छ । आफ्नो दैनिक उपभोग्य वस्तु परिपूर्तिको लागि र प्रतिकुल वातावरण संग अनुकुलित हुनको लागि आफ्नो मौलिक परम्परागत ज्ञान, सिप तथा दक्षता को उपयोग गरि जैविक विविधता संरक्षण गर्दै आईरहेका छन् । यस्ता परम्परागत ज्ञान, सीप तथा दक्षताहरुको अभिलेखीकरण गरि संरक्षण गर्न सकेमा सरल तरिकाले प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ ।सोहि अनुरुप यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत अध्ययनमा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सेवा प्रदायक व्यक्ति वा संस्थाको शूल्क वा भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगाएत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१०१	२२४११	२.५.३.८५	प्राकृतिक श्रोतसँग सम्बन्धित परम्परागत ज्ञान तथा सिपहरुको अभिलेखीकरण	आयोजना कार्यक्षेत्र	११००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्नको निमित्त यस्ता बिषयमा ज्ञान भएका बिज्ञ व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्था मार्फत सम्पन्न गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- कुनै पनि अध्यन गर्नु पूर्व स्थानीय निकाय, समुदाय संग छलफल गरि अध्ययनको काम सुचारु गर्नु पर्नेछ ।
- समुदायलाई अध्ययनको उदेश्य सहित सम्पूर्ण विषय बस्तुहरुमा जानकारी गराउन पर्नेछ र साथै समुदाय समुह तथा व्यक्तिको सहमतिमा मात्र निजसंग सम्बन्धित विषयवस्तुहरुको जानकारी प्राप्त गर्नुपर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- जैविक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापनमा समुदायले प्रयोग गर्दै आएका परम्परागत ज्ञान, सिपहरुको अभिलेखीकरण तथा अध्यावधिक हुनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यविधि (Terms of References) तयार गरि यो कार्यक्रम सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति मार्फत सम्पन्न गरिनेछ ।
- सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्तिले सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, मध्यबर्ती व्यवस्थापन समिति, स्थानीय निकायको समन्वयमा र सहयोगमा साथै समुदायको सहभागितामा र समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- छनौट भएका सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरि कार्यक्रम सुचारु गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरेर मात्र संचालन गर्न पर्ने छ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ

प्रगति सूचक

- प्राकृतिक श्रोतसँग सम्बन्धित परम्परागत ज्ञानबारे अध्ययन सम्पन्न
- परम्परागत ज्ञान, सिपहरुको पहिचान तथा अभिलेखीकरण
- सर्वेक्षण भ्रमण प्रतिबेदन र फोटोहरु, प्रतिबेदन प्रकाशन र वितरण

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

२.३१ सुचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च (ईमेल, वेवसाइट डिजाइन)

आयोंजनाको बारेमा जानकारी तथा परियोजनाबाट सञ्चालन हुने तथा भैरहेका कार्यहरुको बारेमा जानकारी प्राप्त होस भन्ने उद्देश्यले परियोजनाको नाममा एउटा वेभ साईट सञ्चालन गरिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाक लाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९००१ ०१	२२४१२	२.५.६. १	भू परिधि स्तरको ज्ञान तथा सिकाइहरुको जानकारीको लागि अनलाईन प्रणालीको स्थापना तथा सुचारु/ आयोजनाको वेब साइट समेत	काठमाडौं	३००

जनशक्ति व्यवस्थापन

वेभसाईट निर्माणको लागि आवश्यक प्रक्रिया पुरा गरी IT परामर्शदाता छनौट गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- आयोजनाको नाममा एउटा वेभ साईट निर्माण भई सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।
- एकिकृत भू परिधि व्यबस्थापन सम्बन्धी लेखहरु तथा सूचनामुलक सन्देशहरु आयोजनाको वेबसाइटमा राखिएको हुनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- यस कार्यक्रम सम्पन्न गर्नको लागि सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति मार्फत गर्न सकिनेछ ।
- छनौट भएका सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरि कार्यक्रम सुचारु गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ

प्रगति सूचक

- वेब साइट निर्माण र संचालन
- लेखहरु तथा सूचनामूलक सन्देशहरु प्रकासित

२.३२ सरकारी निकायहरुका लागि नवीनतम कार्यको लागि अनुदान सहयोग

नेपालका जैविक विविधता तथा वन संरक्षणमा सफलताका धेरै उदाहरणहरु रहेका छन् । त्यसैले तराई भू-परिधि क्षेत्र लगायतमा वन्यजन्तु सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्न तथा नविनतम कार्यको लागि धेरै मात्रामा

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

अवसर रहेको छ । यसका साथै समय सापेक्ष वन, वाताबरण तथा जैविक विविधता संरक्षण क्षेत्रमा नीतिगत सुधारको लागि गरिने ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मार्गदर्शन, रणनीति तयारी लगायतका कार्यहरु अत्यन्त महत्वपुर्ण हुन्छन । कुनै ठाउमा संरक्षण सम्बन्धी नविन्तम कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्नुपर्ने आवश्यकता हुन्छ। सोहि अनुरुप वन तथा वातावरण सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान तथा नीतिगत दस्तावेज तर्जुमा लगायतका नवीनतम कार्य सरकारी निकाय मार्फत गर्नको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत खर्च हुने शीर्षक जस्तै विज्ञ खर्च, भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, कार्यक्रम सञ्चालन खर्च लगाएत कार्यक्रम संचालन क्रममा हुने खर्च प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि सम्बन्धित निकायहरुले जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । साथै आवश्यकता अनुसार आयोजना व्यबस्थापन इकाईबाट समेत सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- जैविक विविधता संरक्षण तथा यस सँग सम्बन्धित नविनतम खालका बिषय वस्तुहरुमा अध्ययन अनुसन्धान हुनेछ ।
- अध्ययन बाट आएको निस्कर्षले जैविक विविधता क्षेत्रमा भएका चुनौती तथा सवालहरुलाई व्यवस्थापनका लागि भावी रणनीति तय गर्न सहयोग गर्छ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- वन तथा वातावरण मन्त्रालय मातहतका निकायहरु तथा वन हेर्ने प्रदेश मन्त्रालय लगायतका सरकारी निकायहरुले आफूलाई आवश्यक ठानेका वन, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी नविनतम विषयहरुमा अध्ययन अनुसन्धान तथा कुनै कार्यहरु गर्नका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालय, योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा मार्फत अनुरोध गर्नु पर्नेछ ।
- यसरी प्राप्त प्रस्तावमा योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा, आयोजना व्यबस्थापन इकाई तथा सम्बन्धित प्रस्तावक निकाय विच छलफल गरी आयोजना दस्तावेज अनुरुप आवश्यक फेरबदल गर्न सकिनेछ ।
- प्रस्तावक र आयोजना व्यवस्थापन इकाई बीच सम्झौता गरि अध्ययन कार्य सुचारुगर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- सर्वेक्षण भ्रमण प्रतिबेदन र फोटो
- निर्देशिका र प्रतिबेदन, अध्ययन अनुसन्धान प्रतिबेदन प्रकाशन र वितरण

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

परिच्छेद ३: राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयहरु) मार्फत कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमहरु

३.१ WCCB को संस्थागत बिकासको लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग

वन्यजन्तुको चोरी शिकारी तथा अबैध व्यापार नियन्त्रणको लागि केन्द्र स्तरमा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण व्युरो WCCB, center level र जिल्ला स्तरमा जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईहरु WCCB, district level गठन भएका छन । उक्त इकाईहरुको संस्थागत विकासमा टेवा पुर्याई प्रभावकारी परिचालन होस् भन्ने उद्देस्यले यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत WCCB मार्फत संचालन हुने अनुगमन, फिल्ड भ्रमण, बैठक/गोष्ठी जस्ता क्रियाकलापमा खर्च हुने सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बिज्ञ सहजीकरण शुल्क आदि शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ साथै सम्बन्धित कार्यालयको व्यवस्थापनमा आवश्यक हुने कार्यालय सामग्री तथा उपकरण र WCCB अन्तर्गतका क्रियाकलापहरु संचालन गर्न सहज हुने खालको कार्यालय सामग्रीहरु समेत खरिद गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम रहेको छ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२३	WCCB जिल्ला स्तरको संस्थागत बिकास को लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	बर्दिया	१६५
३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२३	WCCB जिल्ला स्तरको संस्थागत बिकास को लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	बाँके	१६५

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारी, WCCB का पदाधिकारीहरुलाई परिचालन गरि कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सकिनेछ ।

कार्यक्रम कार्वान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा WCCB जिल्ला स्तरसंग सम्बन्धित निकायहरुसंगको समन्वय तथा सहकार्यमा सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको क्रममा आबश्यक परेमा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले सहयोग गर्न सक्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- वन्यजन्तु अपराध तथा चोरी शिकार नियन्त्रण गर्न WCCB जिल्ला स्तरबाट सम्बन्धित निकायहरुलाई थप सहयोग प्राप्त हुनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रगति सूचक

- बैठक निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- कार्यालय व्यवस्थापन सामग्री तथा उपकरण खरिद
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

३.२ निकुञ्जका कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तब्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम

निकुन्जका कर्मचारीहरुलाई संरक्षण सम्बन्धी ज्ञान, अवसर, चुनौती लगायत कर्मचारीहरुको काम कर्तव्यका बारेमा जानकारी गराउनको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको हो ।यस अभिमुखीकरण कार्यक्रम अन्तर्गत खर्च हुने सहभागी भत्ता, तालिम सामाग्री, खाजा/खाना खर्च, वास खर्च, संचार, यातायात, सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम रहेको छ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९०३१०१	२२५११	२.६.३.४१	निकुञ्जका कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तब्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	बर्दिया	१६५
३२९०३१०१	२२५११	२.६.३.४३	निकुञ्जका कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तब्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	बाँके	१६५

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयले आफू मातहतका कर्मचारीहरु परिचालन गरी सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यक्रम कार्वान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि प्रमुख संरक्षण अधिकृतको स्वीकृतिमा संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- सहभागी छनौट गर्दा नयाँ कर्मचारीहरुलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रम प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्न पर्नेछ र प्रतिवेदनमा कार्यक्रम सम्बन्धी तस्बिरहरु संलग्न गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कर्मचारीहरु काम कर्तव्य तथा संरक्षण सम्बन्धी विद्यमान अवसर, चुनौती बारेमा जानकार हुनेछन्।
- निकुन्ज कार्यलयलाई सेवा प्रवाहमा थप सहयोग पुग्नेछ ।

प्रगति सूचक

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न
- हाजिरी, कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- सहभागीहरु संरक्षण सम्बन्धी विद्यमान अवसर, चुनौती बारे सचेत हुने

३.३ वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविनतम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग

सुख्खा याममा वन जंगल क्षेत्रमा विभिन्न कारणबाट आगलागी एवं डढेलोको प्रकोप देखापर्दै आएको छ । जैबिक विविधता संरक्षणका साथै जनधनमा क्षति न्यूनीकरणका लागी यस्ता अनियन्त्रित आगलागी नियन्त्रण गर्नुपर्ने हुन्छ ।तसर्थ आगलागी नियन्त्रणमा सहयोग पुर्याउने उदेश्यका लागि यस कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस शीर्षकमा व्यवस्था भएको रकम अग्निरेखा निर्माण तथा मर्मत ,अग्नी नियन्त्रक सामाग्री खरिद वा अन्य प्रविधिमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९०३१०१	३११२२	११.३.२२.३५	वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविन्तम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग	मध्यवर्ती क्षेत्र बर्दिया रा. नि.	१८०
३२९०३१०१	३११२२	११.३.२२.३५	वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविन्तम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग	मध्यवर्ती क्षेत्र बाँके रा. नि.	२२०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्बन्धित रास्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यक्रम कार्वान्वयन प्रक्रिया

- आवश्यक सामाग्रीहरुको पहिचान गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरेर मात्र खरिद गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि स्थान छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धी क्रियाकलापहरु संचालन भएको हुनेछ ।
- आगलागी नियन्त्रणका लागि आबश्यक सामाग्रीहरुको व्यवस्थापनमा सहयोग हुनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रगति सूचक

- अग्निरेखा निर्माण तथा मर्मत सम्भार सामाग्री खरिद, अग्नि नियन्त्रणका कार्यहरु
- क्रियाकलाप सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

३.४ निजी वन व्यवस्थापन सहयोग (बिरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)

यस कार्यक्रम अन्तर्गत मध्यवर्ती क्षेत्रका इच्छुक समुदायलाई निजी जग्गामा वृक्षारोपण गर्न सहयोग गरिनेछ र यसको साथ साथै वृक्षारोपण क्षेत्र संरक्षण गर्न तारबार तथा सिचाई सुबिधाको लागि सहयोग गर्न सकिनेछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत बिरुवा खरिद, ढुवानी, सिचाई सामग्री खरिद, तारबार, ज्यामी खर्च लगायत आवश्यक परेको ठाउँमा हेरालु परिचालन आदि जस्ता शिषर्कमा रहेर खर्च गरिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९०३१०१	३११५७	११.४.१७.८२८	निजी वन व्यवस्थापन सहयोग (विरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)	मध्यवर्ती क्षेत्र बर्दिया रा. नि.	५५०
३२९०३१०१	३११५७	११.४.१७.८२८	निजी वन व्यवस्थापन सहयोग (विरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)	मध्यवर्ती क्षेत्र बाँके रा. नि.	५५०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाबाट सहयोग लिन सकिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय आफैले कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा समूह गठन गरि सोहि समूह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यस कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा निजि क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्न इच्छुक समुदाय/जग्गा धनिहरुसंग छलफल गर्नु पर्नेछ र स्वतन्त्र र पुर्व सु-सूचित सहमति को आधारमा मात्र कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ,
- वृक्षारोपण गर्दा स्थानिय स्तरको हावापानी तथा वातावरणमा हुर्कन सक्ने खालको स्थानीय प्रजातिलाई प्राथमिकता दिई रोप्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बाँके र बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज अन्तर्गतका मध्यवर्ती क्षेत्रको निजि जग्गामा वृक्षारोपण भएको हुनेछ।
- निजि जग्गामा वृक्षारोपण गर्दा सामुदायिक वन, राष्ट्रिय वन र निकुन्ज आसपासको क्षेत्रमा वन पैदावारको माग परिपूर्तिमा सहज हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी
- इच्छुक समुदाय/जग्गा धनिहरुको पहिचान
- खरिद भएका वृक्षारोपण सँग सम्बन्धित सामग्री विवरण
- वृक्षारोपण संख्या र जमिनको क्षेत्रफल
- निजि वन निर्माण र व्यवस्थापन
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन, फोटोहरु

३.५ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तु वासस्थान पहिचान गरि नयाँ घाँसे मैदान निर्माण तथा भइरहेको घाँसे मैदान लाई उचित व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ। यस कार्यको लागि विनियोजित बजेटबाट घाँसे मैदान व्यवस्थापनमा घाँस काट्ने, मिचाहा प्रजाति हटाउने जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९०३१०१	३११५७	११.४.१७.८२४	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	मध्यवर्ती क्षेत्र बर्दिया रा. नि.	४५०
३२९०३१०१	३११५७	११.४.१७.८२५	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि	मध्यवर्ती क्षेत्र बाँके रा. नि.	४५०

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

			प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग		

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयका प्राबिधिक कर्मचारीबाट सम्पन्न हुनेछ । निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारी, समूह/समिति, स्थानीय निकाय लगाएत अन्य सरोकारवालाहरु संगको समन्वयमा सम्पन्न गरिनेछ साथै आवश्यक परेको खण्डमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्तिको प्राविधिक सहयोगमा कार्य संचालन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयद्वारा सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको सहयोग लिन सकिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय तथा स्थान छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय आफैले प्राबिधिक कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा समूह गठन गरि सोहि समूह, मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- सामाजिक, वातावरणीय र संस्कृतिक हिसावले असर नपुग्ने गरि घाँसे मैदान व्यवस्थापन गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज र बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज अन्तर्गतका मध्यवर्ती क्षेत्र घाँसे मैदान प्रभावकारी व्यवस्थापन भइ वन्यजन्तुको वासस्थानमा उचित सुधार हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- घाँसे मैदान निर्माण गर्ने ठाउको पहिचान
- घाँसे मैदान निर्माण र व्यवस्थापन
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

३.६ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तुको वासस्थानमा प्राबिधिक हिसाबले उपयुक्त ठाउँमा घोलमुहन निर्माण गर्ने र ममर्त गर्न आबश्यक घोलमुहान र सिमसार क्षेत्र लाई उचित मर्मत तथा व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ । व्यवस्थापन तथा निर्माण हुने घोलमुहान र सिमसार क्षेत्रको लागत अनुमान तयार गरि सोहि अनुसारका कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्नेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९०३१०१	३११५७	११.४.१७.८२६	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घोलमुहान तथा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	मध्यवर्ती क्षेत्र बर्दिया रा. नि.	६००
३२९०३१०१	३११५७	११.४.१७.८२६	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घोलमुहान तथा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	मध्यवर्ती क्षेत्र बाँके रा. नि.	६००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयले प्राबिधिक कर्मचारीबाट सम्पन्न गरिनेछ । निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारी, समूह/समिति, स्थानीय निकाय लगायत अन्य सरोकारवालाहरु संगको समन्वयमा लिई वा आवश्यक परेको खण्डमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्तिबाट प्राविधिक सहयोगमा यो कार्य संचालन गर्न सकिनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले सहयोग गर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय आफैले कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा समूह गठन गरि सोहि समूह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- सामाजिक, वातावरणीय र संस्कृतिक हिसावले असर नपुग्ने गरि सम्बन्धीत समुदाय संगको छलफलबाट आपसी समन्वयमा घोल मुहान तथा सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- आवश्यक परेको ठाउँमा सम्भावित असरलाई न्यूनीकरण गर्न बैकल्पिक उपायहरु संचालन गर्नु पर्नेछ

अपेक्षित उपलब्धि

- बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज र बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय अन्तर्गतका मध्यवर्ती क्षेत्रमा घोलमुहन व्यवस्थापन भइ वन्यजन्तुको वासस्थानमा उचित सुधार हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- घोलमुहन निर्माण क्षेत्र पहिचान तथा मर्मतमा आवश्यक सिमसार क्षेत्र पहिचान
- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- घोलमुहन निर्माण र व्यवस्थापन, सिमसार क्षेत्र मर्मत र व्यवस्थापन
- वन्यजन्तुको वासस्थानमा उचित सुधार
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

३.७ राजमार्गमा वन्यजन्तुको दुर्घटनाको अनुगमन कार्यको लागि सहयोग

निकुन्ज क्षेत्र भित्र भएर जाने राजमार्गले गर्दा वन्यजन्तुको ओहोरो दोहोरमा समस्या परेको देखिन्छ । यातायात साधनको द्रुत गतिका कारणले गर्दा वन्यजन्तु घाइते हुने तथा मर्ने घटना दिनहु बढ्दै गएको देखिन्छ । यस्ता घटना न्यूनीकरणका लागि बर्दिया र बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज भएर जाने राजमार्गमा सवारी साधनको गति अनुगमन गर्न सहज हुने बिभिन्न प्रविधि तथा उपकरण जडान गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।यस शीर्षकमा व्यवस्था भएका रकम राजमार्ग क्षेत्र वन्य जन्तु ओहोर दोहोरको अनुगमन, सवारी साधनको गति अनुगमन तथा सवारी साधन आवत जावतको तथ्यांक प्रबिष्ट (**database maintain**) गर्नको लागि आवश्यक उपकरण तथा प्रविधि जडानमा तथा निकुन्ज कार्यालयले नियमित अनुगमनमा जस्तै : इन्धन तथा साइकल मर्मत, लगायत खाना, खाजा र भत्तामा पनि खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२४	राजमार्गमा वन्यजन्तुको दुर्घटनाको अनुगमन कार्यको लागि सहयोग	बर्दिया रा. नि.	१३७

३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२४	राजमार्गमा वन्यजन्तुको दुर्घटनाको अनुगमन कार्यको लागि सहयोग	बाँके रा. नि.	१३७

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयबाट सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना फिल्ड कार्यालयले सहयोग गर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय आफैले मातहतका कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बर्दिया र बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज क्षेत्र निकुन्ज क्षेत्र भएर जाने राजमार्गमा वन्यजन्तु दुर्घटना न्यूनीकरण गर्न नियमित अनुगमन हुनेछ ।
- राजमार्गमा वन्य जन्तु दुर्घटनाको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्न सहयोग गर्नेछ ।

प्रगति सूचक

- उपकरण तथा प्रबिधि जडान तथा वन्यजन्तु दुर्घटनाको तथ्याङ्क अद्यावधिक

३.८ सिक्टा सिंचाई आयोजनाको नहरमा वन्यजन्तु सुरक्षाको लागि तारबार सहयोग

सिक्टा सिंचाई नहर बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज क्षेत्र भित्र निर्माण भएको छ ।यो नहरले गर्दा वन्यजन्तुको वासस्थान **fragment** भइ ओहोरो दोहोरमा समस्या देखिएको छ बिभिन्न प्रजातिका वन्यजन्तुहरु जस्तैः निलगाई, चित्तल, बदेल जस्ता जनावरहरु ओहोरो दोहोर गर्दा अथवा पानी खान जादा नहरमा फस्ने, घाइते हुने र मृत्यु समेत हुने भएकोले यस्ता घटना न्यूनीकरण गर्न यस नहरको दुवै किनारामा मेस वायर (**Mesh Wire Fence)** तारबार जडान गर्नको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ। यस शीर्षकमा व्यवस्था भएका रकम सिक्टा सिंचाई नहरको दुवै भागमा मेस वायर जडानमा खर्च गर्न सकिनेछ ।साथै जडान कार्यको लागि लाग्ने खर्च, अनुगमन, ढुवानी, ज्याला तथा निर्माण सामाग्री खरिद लगायतमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

३२९०३१०१	३११५७	११.४.१७.८२७	सिक्टा सिंचाई आयोजनाको नहरमा वन्यजन्तु सुरक्षाको लागि तारबार सहयोग	बाँके रा. नि./कम्दी जैविक मार्ग	१९००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि निकुन्ज कार्यालयले मातहतका प्राबिधिक कर्मचारीबाट आवश्यक सहयोग लिई कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सक्नेछ । निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारी, सिक्टा सिचाई आयोजना लगाएत अन्य सरोकारवालाहरु संगको समन्वयमा तथा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्तिबाट समेत कार्य संचालन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गर्नेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले सहयोग गर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय आफैले कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा समूह गठन गरि सोहि समूह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत वा सेवा प्रदायक मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- जडान भएका तरबार तथा निर्माण भएका अन्य संरचनाहरु वातावरण तथा वन्यजन्तु मैत्री हुनु पर्नेछ ।साथै यसको निर्माणबाट वरपर बसोबास गर्ने स्थानीय बासिन्दामा कुनै किसिमको सामाजिक, वातावरणीय र संस्कृतिक असर पर्ने छैन ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज भएर निर्माण भएको सिक्टा सिचाई नहरको दुवै भागमा तारबार (**mesh wire**)जडान भएको हुनेछ ।
- नहर वरपर हुने वन्यजन्तु दुर्घटना तथा क्षति कम हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- सिक्टा सिंचाई नहरको दुवै किनारामा तारबार (Mesh Wire) निर्माण तथा जडान
- वन्यजन्तु दुर्घटना तथा क्षतिमा कमि
- तथ्यांकमा आधारित प्रतिबेदन र फोटोहरु

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

३.९ वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र स्थापना तथा व्यवस्थापनको लागि सहयोग

निकुन्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र, जैविक मार्ग तथा राष्ट्रिय वन क्षेत्रको आसपासमा मानव वन्यजन्तु द्वन्द बढ्दै गएको पाइन्छ । त्यस्तै कतिपय अवस्थामा घाइते, समस्याग्रस्त वन्यजन्तुको उचित व्यवस्थापन गर्न आबश्यक रहेको छ । रोगले ग्रसित तथा घाइते वन्यजन्तुको उपचारको लागि उचित व्यवस्थापन गर्न सकेमा वन्यजन्तुको अकालमै मृत्यु नहुने र मानब बस्तिमा गएका जंगली जनावरहरुको परिस्थिती अनुसार उद्दार गर्न पनि सकिनेछ । यस्तो समस्या समाधानको लागि बर्दिया जिल्लामा वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र स्थापनाको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब भएको छ।यस शीर्षकमा व्यवस्था भएका रकम ड्रईङ्ग/डिजायन लगायतका निर्माणसँग सम्वन्धीत आवश्यक अध्ययन, वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र (भवन) निर्माण, तथा सम्बन्धित पुँजीगत प्रकृतिका उद्धार सामाग्री खरिद, लगायत कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९०३१०१	३११५९	११.४.२२.२३२	वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र स्थापना तथा व्यवस्थापनको लागि सहयोग	बर्दिया	१२०००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयले सम्पन्न गर्न गर्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले प्राबिधिक सहयोग गर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयले नियमानुसार सेवा प्रदायक मार्फत सम्पन्न गर्न सक्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

बन्यजन्तु उद्धार केन्द्र स्थापना तथा व्यवस्थापन गर्दा दिगोपन लाई ध्यानमा राखेर गर्नु पर्ने छ। सामाजिक, वातावरणीय र संस्कृतिक हिसावले आसपासको समुदायलाई असर नपुग्ने गरि निर्माण कार्य तथा व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- बर्दिया जिल्लामा वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र स्थापना भइ संचालनमा आउने छ ।
- घाइते तथा समस्याग्रस्त (Problematic Animal) वन्यजन्तुको उद्धारमा सहज भइ उचित व्यवस्थापन एबं मानव वन्यजन्तु बिचको असमझदारी न्युन हुनेछ ।
- निकुन्ज कार्यालय र वन कार्यालयका कर्मचारीहरुको वन्यजन्तु उद्धार सम्बन्धी क्षमता विकास हुनेछ।

प्रगति सूचक

- वन्यजन्तु उद्दार केन्द्र स्थापना
- निकुन्ज कार्यालय र वन कार्यालयका कर्मचारीहरुको वन्यजन्तु उद्धार सम्बन्धी क्षमतामा विकास
- घाइते तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तुको व्यवस्थापन
- तथ्यांकमा आधारित प्रतिबेदन र फोटोहरु

३.१० वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण, उपकरण तथा क्षमता बिकास सहयोग

निकुञ्ज र आरक्ष लगायतको क्षेत्रमा खटिने कर्मचारीहरुले वन्यजन्तुको व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने हुनाले वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण सम्बन्धी ज्ञान हुन पर्नेछ । घाइते तथा समयाग्रस्त वन्यजन्तु नियन्त्रण तथा उद्धार गरि उपचार गर्ने सम्बन्धी प्राबिधिक ज्ञान हुनुपर्ने हुँदा यो कार्यक्रम तय गरिएको छ | यस शीर्षकमा व्यवस्था भएका रकम वन्यजन्तु उद्धार सामग्री खरिद, तालिम सामाग्री खरिद, तालिममा सहभागीहरुलाई दैनिक भत्ता, यातायात, फिल्ड गियर, हल भाडा, प्रशिक्षक भत्ता जस्ता शीर्षकमा स्वीकृत लागत अनुमान अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२६	वन्यजन्तु उद्धार, नियन्त्रण, उपकरण तथा क्षमता बिकास सहयोग	बर्दिया	२५०
३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२६	वन्यजन्तु उद्धार, नियन्त्रण, उपकरण तथा क्षमता बिकास सहयोग	बाँके	२०६

जनशक्ति व्यवस्थापन

बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज तथा बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयबाट यो कार्य सम्पन्न गर्नका लागि जनशक्तिको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- यस कार्यक्रम संचालनको लागि राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयले आफ्नो कर्मचारी परिचालन गरि आफैले सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा आवश्यक परेमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति मार्फत समेत सम्पन्न गरिनेछ र तालिमका क्रममा आबश्यक वन्यजन्तु उद्दार सामग्री खरिद गर्न सकिनेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति, स्थानीय निकाय, एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना संगको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय र बर्दिय राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय दुवैमा वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम सम्पन्न भएको हुनेछ र साथै वन्यजन्तु उद्धार गर्ने सामग्री हस्तान्तरण भएको हुनेछ।
- निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारीहरुले वन्यजन्तुको पहिचान, उद्धार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान, सीप अभिवृद्धि भइ वन्यजन्तु घटनाबाट घाइते हुने क्रम न्युन हुनेछ।

प्रगति सूचक

- वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण तालिम सम्पन्न
- तालिम सम्पन्न प्रतिबेदन, फोटोहरु र हाजिरी
- वन्यजन्तुको पहिचान, उद्धार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान, सीप अभिवृद्धि
- वन्यजन्तुबाट घाइते हुने घटना न्यूनीकरण

३.११ अबैध वन्यजन्तु अपराध ब्यवस्थापन सम्बन्धी अनुसन्धान अधिकारीहरुलाई क्षमता विकास

वन्यजन्तुको चोरी शिकार तथा अबैध व्यापार नियन्त्रणका लागि सम्बन्धित निकायका कर्मचारी लगायतलाई वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी तालिम संचालनको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको छ । कार्यक्रममा आवश्यक हुने स्टेशनरी, तालिम सामाग्री, बैठक भत्ता, खाजा खर्च यातायात, promotional सामग्री खरिद, हल भाडा, प्रशिक्षक भत्ता जस्ता शीर्षकमा स्वीकृत लागत अनुमान अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
३२९०३१०१	२२५११	२.६.३.४२	अबैध वन्यजन्तु अपराध ब्यवस्थापन सम्बन्धी अनुसन्धान अधिकारीहरुलाई क्षमता विकास	बाँके	३३०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि निकुन्ज कार्यालयले मातहतका प्राबिधिक कर्मचारी वा बिषय बिज्ञबाट प्राविधिक सहयोग लिई कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ । ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- कार्यक्रम संचालन गर्दा सरोकारवालासंगको समन्वय गरि आबश्यकता अनुसार अन्य निकायको कर्मचारी समेतलाई सहभागी गराउन सकिनेछ।
- कार्यक्रमको लगत इस्टिमेट तयार गरि गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- वन/वन्यजन्तु अपराध व्यवस्थापन सम्बन्धी अनुसन्धान अधिकारीहरुको क्षमता विकास भइ वन्यजन्तु चोरी शिकार, अवैध व्यापार जस्ता अपराध नियन्त्रणमा सहयोग पुग्नेछ ।

प्रगति सूचक

- क्षमता विकास तालिम सम्पन्न
- तालिम सम्पन्न प्रतिबेदन, हाजिरी र फोटोहरु
- वन्यजन्तु अपराध व्यवस्थापन सम्बन्धी अनुसन्धान अधिकारीहरुको क्षमता विकास
- वन्यजन्तु चोरी शिकार, अवैध व्यापार जस्ता अपराध नियन्त्रणमा सहायोग

३.१२ स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार समन्वय बैठक

भारत तथा नेपालको सिमानामा हुने अबैध वन्यजन्तु व्यापार तथा वन्यजन्तु अखेटोपहार र अंगहरुको ओसार पसार र चोरी सिकार नियन्त्रणको लागि यो अन्तर सीमापार समन्वय अत्यन्त जरुरी देखिन्छ । सिमा क्षेत्रमा वन्यजन्तु संरक्षण व्यवस्थापन गर्नको लागि समन्वय सहयोग अभिवृद्धि गर्न यो सीमापार बैठक प्रस्ताब गरिएको छ । नेपालको संरक्षित क्षेत्रहरुसँग सिमाना जोडिएका भारतको संरक्षित क्षेत्रका प्रतिनिधि, उपभोक्ता एंव सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको बिचमा नियमित रुपमा सूचना आदान प्रदान एवंम चुनौतीहरुको समाधानका लागि स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार बैठक नियमित रुपमा संचालन गरिनेछ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत स्टेशनरी, तालिम सामाग्री, बैठक भत्ता, खाजा खर्च, यातायात, हल भाडा, जस्ता शीर्षकमा स्वीकृत लागत अनुमान अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९०३१०१	२२५१२	२.६.६.१९६	स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार समन्वय बैठक	बर्दिया	२२०

जनशक्ति व्यवस्थापन

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि निकुन्ज कार्यालय, डिभिजन वन कार्यालय र अन्य सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरुलाई समावेस गरि कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।यस कार्यक्रम संचालनको लागि राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयले सम्बन्धित सरोकारवालाको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयको संयोजनमा १ ओटा सीमापार बैठक सम्पन्न भएको हुनेछ जसबाट भारत र बाँके/बर्दिया जिल्लाको सिमानामा हुने अबैध वन्यजन्तु व्यापार तथा वन्यजन्तु अखेटोपहार र अंगहरुको ओसार पसार र चोरी सिकार नियन्त्रणमा सहयोग हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (**Meeting Minute and Attendance**)
- प्रतिनिधिहरु छनौट
- सीमापार बैठक सम्पन्न
- अबैध वन्यजन्तु व्यापार तथा वन्यजन्तु अखेटोपहार र अंगहरुको ओसार पसार र चोरी सिकार नियन्त्रणमा सहयोग

३.१३ जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद

सम्बन्धित सरोकारवाला तथा स्थानीय समुदायका व्यक्तिहरुलाई संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी जानकारी प्रत्यक्षरुपमा व्यक्तिगत कथाहरू र अनुभवहरू आदान प्रदान गर्ने उदेश्यले जैविक चौतारीको स्थापना गरिने छ। यसमा मासिक रुपमा विषयगत क्षेत्र र बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय जस्ता बिषयमा छलफल गरिनेछ। बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा जानकारी अद्यावधिक गर्न र सोहि अनुरुप आगामी दिनमा संरक्षणको क्षेत्रमा सुधार गरि संरक्षणमुखि क्रियाकलाप प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो । यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यक्रम संचालन मा लाग्ने सहभागी खाजा/नास्ता खर्च, इन्धन, यातायात खर्च, बैठक भत्ता, सहजीकरण शुल्क जस्ता शिर्षक मा रहेर खर्च हुनेछ र साथै परामर्शदाता मार्फत कार्यक्रम संचालन गरेमा प्रतिवेदन तयार खर्च र परामर्शदाता शुल्कमा समेत खर्च गरिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९०३१०१	२२५१२	२.६.६.१९७	जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद	बर्दिया	११०
३२९०३१०१	२२५१२	२.६.६.१९७	जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद	बाँके	७०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारीहरुलाई परिचालन गरि संचालन गरिने छ । आवश्यक परेको खण्डमा यस कार्यक्रम परामर्शदाता व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्था मार्फत सम्पन्न गरिनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयद्वारा सम्बन्धित सरोकारवालाको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- सम्बाद फोरम आयोजना गर्दा लैगिक समानता तथा सामाजिक समाबेसिकरण लाई ध्यानमा राखेर गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- राष्ट्रिय निकुन्जका कार्यक्षेत्रमा १ जैविक चौतारी माध्यमबाट संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न हुनेछ ।
- छलफलमा आएका बिषयहरु प्रतिवेदन तयार गरि अध्यावधिक हुनेछ ।
- आगामी दिनमा संरक्षणको क्षेत्रमा सुधार गरि संरक्षणमुखि जनचेतनाका क्रियाकलापहरु प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

प्रगति सूचक

- संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न
- आयोजना क्षेत्रका उपभोक्तहरु एकिकृत भू-परिधि व्यबस्थापनमा जागरुक
- बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा जानकारी अद्यावधिक
- संरक्षणमुखि क्रियाकलाप प्रभावकारी रुपमा कार्यन्वयन
- छलफलमा आएका बिषयहरुमा आधारित प्रतिवेदन

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

३.१४ स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग

आम समुदायलाई जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा जानकारी गराउनको लागि संरक्षण सम्बन्धि दिवसहरु मनाउने गरिन्छ । यस परियोजनाको कार्यक्षेत्रमा पर्ने जैविक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रहरुमा उपरोक्त दिवस समारोहहरु आयोजना गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत सहभागी खाजा/खाना खर्च, यातायात, भत्ता, promotional सामग्री, सहजीकरण शुल्क, संयोजन शुल्क, संचार लगाएत अन्य शिर्षक मा रहेर खर्च गरिनेछ ।

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२५	स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग	बर्दिया	२२०
३२९०३१०१	२२५२२	२.७.२५.३२५	स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग	बाँके	२२०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि निकुन्ज कार्यालयका कर्मचारी हरु परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ । कार्यक्रमको आयोजना सम्बन्धित निकुन्ज कार्यालयको समन्वयमा स्थानिय सरोकारवालाहरु, स्थानीय निकाय, समुदायहरुको सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयले सम्बन्धित सरोकारवालाको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज र बाँके राष्ट्रिय निकुन्जका प्रत्यक कार्यक्षेत्रमा संरक्षणमा आधारित दिवस समारोहहरु सम्पन्न भएको हुनेछ ।
- आम समुदायमा जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा जनचेतना अभिबृद्धि गर्नमा सहयोग पुगी संरक्षणमा जनसहभागिता बढ्नेछ ।

प्रगति सूचक

- संरक्षणमा आधारित दिवस समारोहहरु सम्पन्न
- जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा आम समुदायमा जनचेतनाको अभिबृद्धि
- कार्यक्रम समापन प्रतिबेदन, हाजिरी र फोटोहरु

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

परिच्छेद ४ : प्रदेश स्तरीय कार्यालय (डिभिजन वन कार्यालयहरु, प्रदेश मन्त्रालय) मार्फत कार्यान्वयन हुने कार्यक्रमहरु

LMBIS मा प्रबिस्ट भएका कार्यक्रमको सारांश (रुपरेखा)

लुम्बिनी प्रदेश, रुपन्देही		
क्रियाकलाप नं	कार्यक्रमको नाम	रकम (रु. हजारमा)
११.५.१७.१७	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.ब.का, बाँके (हाइटेक नर्सरी, खोला किनार संरक्षण, बासस्थान सुधार, निजि वन व्यवस्थापन लगायत, परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप	८,०००
२.३.१२.५	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, उधोग पर्यटन वन तथा वाताबरण मन्त्रालय (वन व्यवस्थापन सूचना संयन्त्र निर्माण लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप	३,०२५
२.३.१२.६	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.व.का बाँके (क्षमता बिकास, प्रचार प्रसार डढेलो लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप)	१३७५
सुदूरपश्चिम प्रदेश, कैलाली		
क्रियाकलाप नं	कार्यक्रमको नाम	रकम (रु. हजारमा)
११.५.१७.१८	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.व.का पहलमानपुर, कैलाली वासस्थान सुधार लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप	१,१००
२.३.१२.७	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.व.का पहलमानपुर (क्षमता बिकास, प्रचार प्रसार लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप)	४१२

<u>कार्यान्वयन गर्ने निकाय अनुसारको बिस्तृत कार्यक्रम</u>

१. लुम्बिनी प्रदेश, रुपन्देही - उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावारण मन्त्रालय

क्रियाकलाप नं	कार्यक्रमको नाम	रकम (रु. हजारमा)

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

२.३.१२.५	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, उधोग पर्यटन वन तथा वाताबरण मन्त्रालय (वन व्यवस्थापन सूचना संयन्त्र निर्माण लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप	३,०२५

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	प्रदेश स्तरीय जैबिक बिबिधिता संरक्षण समितीको गठन एबं समन्वयात्मक बैठक (लुम्बिनी प्रदेश, सुदूरपश्चिम प्रदेश))समन्वयात्मक बैठक (लुम्बिनी प्रदेश, सुदूरपश्चिम प्रदेश)	लुम्बिनी प्रदेश	२२०
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	प्रदेशीय स्तरीय जैविक विविधता संरक्षण समितिलाई (State level BCC) आर्थिक तथा प्राबिधिक सहयोग	लुम्बिनी प्रदेश	१६५
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	प्रदेश स्तरिय वन बिकास रणनीति तयारीको लागि आर्थिक सहयोग (सामुदायिक वन, संरक्षित वन तथा कबुलियती वन)	लुम्बिनी प्रदेश	९९०
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	वन डढेलोनियन्त्रणका लागि वन ब्यवस्थपन सूचना सँयन्त्रको स्थापना गर्ने	लुम्बिनी प्रदेश	१,१००
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	परदेश स्तरमा आगलागी सम्बन्धि सूचना प्रवाह संयन्त्रको विकासमा सहयोग गर्ने	लुम्बिनी प्रदेश	५५०

२. लुम्बिनी प्रदेश, रुपन्देही, डिभिजन वन कार्यालय, बाँके

क्रियाकलाप नं	कार्यक्रमको नाम	रकम (रु.हजारमा)
११.५.१७.१७	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.ब.का, बाँके (हाइटेक नर्सरी, खोला किनार संरक्षण, बासस्थान सुधार, निजि वन व्यवस्थापन लगायत, परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप	८,०००

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	डिभिजन वन कार्यालयलाई उच्च प्रविधियुक्त बहुबर्षिय नर्सरी निर्माण सहयोग	कम्दी जैविकमार्ग, बाँके	३३००
७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	निजी वन ब्यवस्थापन सहयोग (विरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)	कम्दी जैविक मार्ग	११००

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	६००
७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	६००
७०१०००१५	३११५४	११.५.१७.१७	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा नदि किनार संरक्षण लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	२२००
७०१०००१५	२२५२२	११.५.१७.१७	स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग, बाँके	२००

लुम्बिनी प्रदेश, रुपन्देही ,डिभिजन वन कार्यालय, बाँके		
क्रियाकलाप नं	कार्यक्रमको नाम	रकम (रु.हजारमा)
२.३.१२.६	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.व.का बाँके (क्षमता बिकास, प्रचार प्रसार डढेलो लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप)	१३७५

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.६	वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविन्तम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	२००
७०१०००१५	२२५११	२.३.१२.६	डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि वन्यजन्तु तथा बानी ब्यहोराको पहिचान सम्बन्धि तालिम सञ्चालन गर्ने	बाँके	४४०
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.६	वन्यजन्तु उद्धार, नियन्त्रण सम्बन्धि उपकरण तथा क्षमता बिकास तालिम सहयोग	बाँके	३०५
७०१०००१५	२२५१२	२.३.१२.६	स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार समन्वय बैठक	बाँके	२२०
७०१०००१५	२२५१२	२.३.१२.६	जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद	कम्दी जैविक मार्ग	११०
७०१०००१५	२२५११	२.३.१२.६	डिभिजन वन कार्यालयका नयाँ कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तब्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	डिभिजन वन कार्यालय, बाँके	१००

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

३.सुदूरपश्चिम प्रदेश, कैलाली, डिभिजन वन कार्यालय, पहलमानपुर

क्रियाकलाप नं	कार्यक्रमको नाम	रकम (रु.हजारमा)
११.५.१७.१८	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.व.का पहलमानपुर, कैलाली वासस्थान सुधार लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप	१,१००

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ

बनं.शि.उ.	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१७	२२५२२	१११८.१७.५.	वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविन्तम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग	कर्णाली जैविक मार्ग	२००
७०१०००१७	३११५७	१११८.१७.५.	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार ब्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कर्णाली जैविक मार्ग	६००
७०१०००१७	३११५७	१११८.१७.५.	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कर्णाली जैविक मार्ग	३००

सुदूरपश्चिम प्रदेश, कैलालीपहलमानपुर ,डिभिजन वन कार्यालय ,		
क्रियाकलाप नं	कार्यक्रमको नाम	रकम (रु.हजारमा)
२.३.१२.७	एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन, डि.व.का पहलमानपुर (क्षमता बिकास, प्रचार प्रसार लगायत परियोजना दस्तावेज, कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएका क्रियाकलाप)	४१२

यस कार्यक्रमको विस्तृत कार्यक्रम र बजेट देहाय बमोजिम हुनेछ ।

बनं.शि.उ.	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१७	२२५१२	२७.१२.३.	जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद	कर्णाली जैविक मार्ग	११२
७०१०००१५	२२५२२	२.१२.३.७	स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि	कर्णाली	२००

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

			दिवस समारोहको लागि सहयोग	जैविक मार्ग	
७०१०००१७	२२५११	२.१२.३.७	डिभिजन वन कार्यालयका नयाँ कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तव्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	डिभिजन वन कार्यालय, पहलमानपुर	१००

४.१ प्रदेश स्तरीय जैबिक विविधता समन्वय समितीको गठन एबं समन्वयात्मक बैठक (लुम्बिनी प्रदेश)

नेपालमा जैविक बिबिधता संरक्षण सम्बन्धी प्राबिधिक सल्लाह प्रदान गर्ने उदेश्यले केन्द्रीय तहमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय स्तरमा यो समिति गठन गर्ने प्राबधान नेपालको जैविक विविधता रणनीतिमा उल्लेख गरिएको छ । छ ।यो समितिमा विभिन्न सम्बन्धित मन्त्रालयका पदाधिकारी, दातृ निकाय तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहभागिता रहने प्राबधान सोहि रणनीतिमा छ। सोहि रणनीतिको बारेमा प्रदेश स्तरीय छलफल तथा समन्वय बैठकको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बिज्ञ सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	प्रदेश स्तरीय जैबिक बिबिधिता संरक्षण समितीको गठन एबं समन्वयात्मक बैठक (लुम्बिनी प्रदेश, सुदूरपश्चिम प्रदेश))समन्वयात्मक बैठक (लुम्बिनी प्रदेश, सुदूरपश्चिम प्रदेश)	लुम्बिनी प्रदेश	२२०

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले आफू मातहतका कर्मचारीहरु परिचालन गरी अन्य सरोकारवालाको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ।

कार्यान्वन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको समन्वय तथा सहकार्यमा सम्पन्न गर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्नु लगत स्टिमेट तयार गरि कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (Activity profile) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

अपेक्षित उपलब्धि

लुम्बिनी प्रदेशमा जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी समन्वयात्मक बैठक सम्पन्न हुनेछ र समिति गठन भएको हुनेछ जसले प्रदेश स्तरीय जैबिक बिबिधिता संरक्षण कार्यमा सघाउ पुग्नेछ

प्रगति सूचक

- जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी समन्वयात्मक बैठक सम्पन्न
- जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी समिति गठन
- बैठक निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting minute and attendance)
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

४.२ प्रदेशीय स्तरीय जैविक विविधता समन्वय समितिलाई आर्थिक तथा प्राबिधिक सहयोग

प्रदेश स्तरीय जैविक बिबिधता समन्वय समिति/संयन्त्रको संस्थागत विकास तथा समिति लाई सक्रिय रुपमा संचालन गर्न यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत समिति मार्फत संचालन हुने अनुगमन, फिल्ड भ्रमण, बैठक/गोष्ठी जस्ता क्रियाकलापमा खर्च हुने सहभागी भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बिज्ञ सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ । सम्बन्धित कार्यालय व्यवस्थापनमा आवश्यक हुने सामग्री तथा उपकरण र समिति अन्तर्गतका क्रियाकलापहरु संचालन गर्न सहज हुने खालको कार्यालय सामग्रीहरु समेत खरिद गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१००००१५	२२५२२	२.३.१२.५	प्रदेशीय स्तरीय जैविक विविधता संरक्षण समितिलाई (State level BCC) आर्थिक तथा प्राबिधिक सहयोग	लुम्बिनी प्रदेश	१६५

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले आफू मातहतका कर्मचारीहरु परिचालन गरी अन्य सरोकारवालाको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले समन्वय तथा सहकार्यमा सम्पन्न गर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्नु लगत स्टिमेट तयार गरि कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र **(activity profile)** सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ

अपेक्षित उपलब्धि

- परदेश मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरुबीच जैविक बिबिधता संरक्षण सम्बन्धित ज्ञान, सिप, सिकाई, अभ्यासको आदान प्रदान हुनेछ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

प्रगति सूचक

- अनुगमन तथा मुल्यांकन भ्रमण सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- बैठक निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- परदेश मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरुबीच, जैविक बिबिधता संरक्षण सम्बन्धित ज्ञान, सिप, सिकाई, अभ्यासको आदान प्रदान
- कार्यालय व्यवस्थापन सामग्री तथा उपकरण खरिद
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

४.३ डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तब्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम

डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुलाई संरक्षण सम्बन्धी ज्ञान, अवसर, चुनौती लगायत कर्मचारीहरुको काम कर्तब्यका बारेमा जानकारी गराउनको लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको हो ।यस अभिमुखीकरण कार्यक्रम अन्तर्गत खर्च हुने सहभागी भत्ता, तालिम सामाग्री, खाजा/खाना खर्च, वास खर्च, संचार, यातायात, सहजीकरण शुल्क आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	२२५११	२.३.१२.६	डिभिजन वन कार्यालयका नयाँ कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तब्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	डिभिजन वन कार्यालय, बाँके	१००
७०१०००१७	२२५११	२.३.१२.७	डिभिजन वन कार्यालयका नयाँ कर्मचारीहरुका लागि काम र कर्तव्यका बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	डिभिजन वन कार्यालय, पहलमानपुर	१००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले आफू मातहतका कर्मचारीहरु परिचालन गरी सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यक्रम कार्वान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि गर्नु पर्नेछ ।
- सहभागी छनौट गर्दा नयाँ कर्मचारीहरुलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रम प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्न पर्नेछ र प्रतिवेदनमा कार्यक्रम सम्बन्धी तस्बिरहरु संलग्न गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कर्मचारीहरु काम कर्तव्य तथा संरक्षण सम्बन्धी विद्यमान अवसर, चुनौती बारेमा जानकार हुनेछन्।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- डिभिजन वन कार्यलयलाई सेवा प्रवाहमा थप सहयोग पुग्नेछ ।

प्रगति सूचक

- अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न
- हाजिरी, कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- सहभागीहरु संरक्षण सम्बन्धी विद्यमान अवसर, चुनौती बारे सचेत हुने

४.४ प्रदेश स्तरिय वन बिकास रणनीति तयारीको लागि आर्थिक सहयोग (सामुदायिक वन, संरक्षित वन तथा कबुलियती वन)

केन्द्रीय स्तरमा वन तथा वातावरण मन्त्रालयले सन् २०१६ देखि २०२५ सम्मको लागि १० बर्षीय वन क्षेत्रको रणनीति तयार गरेको छ ।त्यस्तै वन ऐन २०७६ लागू भई कार्यान्वयनमा आएको छ । सो अनुसार राष्ट्रिय तथा निजि वनको व्यवस्थापन विभिन्न तहमा भई रहेको छ । वन ऐन अनुसार नेपालको वन व्यवस्थापनका लागि विभिन्न रणनिति तथा कार्यबिधिहरु बनाउन पर्ने देखिन्छ । तसर्थ वन व्यस्थापनका लागि आवश्यक प्रदेश स्तरीय दस्तावेजहरु वनाउनका लागि यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत अध्ययनमा खर्च हुने शीर्षक जस्तै सेवा प्रदायक व्यक्ति वा संस्थाको शुल्क वा भत्ता, खाजा/खाना खर्च, संचार, यातायात, बास खर्च, लगाएत अन्य अध्ययनको क्रममा संचालन हुने छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम खर्च, प्रतिवेदन लेखन तथा छपान, स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन (LRP) आदि जस्ता शीर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु. हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	प्रदेश स्तरिय वन बिकास रणनीति तयारीको लागि आर्थिक सहयोग (सामुदायिक वन, संरक्षित वन तथा कबुलियती वन)	लुम्बिनी प्रदेश	९९०

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले आफू मातहतका कर्मचारीहरु परिचालन गरी अन्य सरोकारवालाको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले समन्वय तथा सहकार्यमा सम्पन्न गर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्नु लगत स्टिमेट तयार गरि कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- आबश्यकता अनुसार सेवा परामर्श मार्फत पनि कार्य सम्पन्न गर्न सकिनेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र **(activity profile)** सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

अपेक्षित उपलब्धि

- लुम्बिनी प्रदेशमा प्रदेश स्तरको वन व्यवस्थापनका लागि आवश्यक रणनिति/निर्देशिका/मापदण्डहरु तयार हुनेछ ।
- जैविक बिबिधता, वन तथा वन्यजन्तु र जलाधार क्षेत्रको दिगो रुपमा व्यवस्थापन गर्न र एकिकृत भू परिधि व्यवस्थापनका कार्यमा सहज हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- बैठक निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- प्रादेशिक वनक्षेत्र रणनिति/निर्देशिका/मापदण्डहरु तयारी र छपाई
- जैविक बिबिधता, वन तथा वन्यजन्तु र जलाधार क्षेत्रको दिगो रुपमा व्यवस्थापन

४.५ वन डँढेलो नियन्त्रणका लागि वन व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचना सँयन्त्रको स्थापना गर्ने

प्रदेश स्तरमा वन व्यवस्थापन लगायत वन डँढेलो व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचनाहरु अद्यावधिक गरि सम्बन्धित निकाय, स्थानीय तथा समुदाय स्तरमा जानकारी गराउने उदेश्यले यो कार्यक्रम प्रस्ताब गरिएको छ । यस शिर्षक अन्तर्गत सूचना संयन्त्र विकासको लागि लाग्ने बिज्ञ शुल्क, सहजीकरण शुल्क, संचार, यातायात, गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया, छलफल, अनुगमनमा गर्दा लाग्ने खर्च, website डिजाइन, software डिजाइन जस्ता शिर्षक मा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	वन डढेलो नियन्त्रणका लागि वन व्यवस्थपन सूचना सँयन्त्रको स्थापना गर्ने	लुम्बिनी प्रदेश	१,१००

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले आफू मातहतका कर्मचारीहरु परिचालन गरी अन्य सरोकारवालाहरु (केन्द्रिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय) को सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले समन्वय तथा सहकार्यमा सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्नु पुर्ब लागत स्टिमेट तयार गरि कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- आबश्यकता अनुसार सेवा परामर्श मार्फत पनि यो कार्य सम्पन्न गर्न सकिनेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र **(activity profile)** सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- लुम्बिनी प्रदेशमा प्रदेश स्तरको वन तथा जैविक बिबिधता संरक्षण र वन डँढेलो व्यवस्थापन सम्बन्धी तथ्यांक अद्यावधिक भएको हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया सम्पन्न, निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी
- वन, जैविक विविधता संरक्षण र वन डँढेलो सम्बन्धि सूचना प्रवाह गर्न Website/portal डिजाइन
- वन तथा जैविक बिबिधता संरक्षण र वन डँढेलो सम्बन्धि Software डिजाइन र तथ्यांक अध्यावधिक
- क्रियाकलाप सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- वन तथा जैविक बिबिधता संरक्षण र वन डँढेलो व्यवस्थापन
- समुदायका भनाइ सम्मिलित प्रगति प्रतिबेदन र फोटोहरु

४.६ प्रदेश स्तरमा आगलागी सम्बन्धि सूचना प्रवाह संयन्त्रको विकासमा सहयोग गर्ने

वन व्यवस्थापनमा वन डढेलो औजारको रुपमा प्रयोग हुँदै आए पनि नेपालमा वन विनास र क्षयीकरण हुनुमा डढेलो एक प्रमुख कारण मानिन्छ । हरेक वर्ष डढेलोको प्रकोपबाट ठुलो मात्रामा प्राकृतिक तथा मानवीय क्षति भइरहेको छ । अनिन्त्रित वन डढेलो एक भयावह प्रकोपको रुपमा रहेको भए पनि यसको रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि थप संरचनागत तथा प्रबिधिगत व्यवस्था हुन सकेमा प्रभाबकारी रोकथाम हुन सक्छ । धेरै वन क्षेत्रहरु बिकट स्थानमा हुने हुँदा आगलागी भएको सूचना पाउन धेरै समय लाग्छ जसको कारणले समयमा आगलागी नियन्त्रण गर्न गाह्रो हुने गर्दछ । समयमानै आगलागी भएको बारेमा सूचना प्रदान गर्न र गराउनको लागि आगलागी सम्बन्धि सूचना प्रवाह संयन्त्रको विकास गर्न आवश्यक देखिएकोले आगलागीबाट हुन गएको क्षतिको बिवरण अध्यावधिक गर्न यो सूचना संयन्त्रको विकास गर्न आवश्यक छ ।तसर्थ यो कार्यक्रम आगामी आर्थिक बर्षको लागि प्रस्ताव गरिएको छ । यस शिर्षक अन्तर्गत बिज्ञ शुल्क, सूचना संयन्त्र विकास गर्न लाग्ने प्राबिधिक खर्च संचार, यातायात, गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया, छलफल गर्न लाग्ने खर्च, website डिजाइन, software डिजाइन जस्ता शिर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१००००१५	२२५२२	२.३.१२.५	परदेश स्तरमा आगलागी सम्बन्धि सूचना प्रवाह संयन्त्रको विकासमा सहयोग गर्ने	लुम्बिनी प्रदेश	५५०

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले आफू मातहतका कर्मचारीहरु परिचालन गरी अन्य सरोकारवालाहरु को सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम संचालन गर्दा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशले समन्वय तथा सहकार्यमा सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्नु पुर्व लगत स्टिमेट तयार गरि कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- आबश्यकता अनुसार सेवा परामर्श मार्फत पनि यो कार्य सम्पन्न गर्न सकिनेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र **(activity profile)** सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- लुम्बिनी प्रदेशमा आगलागी सम्बन्धि सूचना प्रवाह संयन्त्रको विकास भइ वन डढेलो बाट हुन सक्ने क्षति न्युन हुनेछ ।
- प्ररदेश स्तरका लगाएत सबै निकाय, समुदायहरुले आगलागी सम्बन्धी तथ्यांक सहजै प्राप्त गर्नेछन ।

प्रगति सूचक

- गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया सम्पन्न
- निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- आगलागी सम्बन्धि सूचना प्रवाह संयन्त्रको विकास
- डढेलो बाट हुने क्षति नन्यूनीकरणमा सहयोग
- आगलागी सम्बन्धी तथ्यांक अद्यावधिक

४.७ वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविनतम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग

सुख्खा याममा वन जंगल क्षेत्रमा विभिन्न कारणबाट आगलागी एवं डढेलोको प्रकोप देखापर्दै आएको छ । जैबिक विविधता संरक्षणका साथै जनधनमा क्षति न्यूनीकरणका लागी यस्ता अनियन्त्रित आगलागी नियन्त्रण गर्नुपर्ने हुन्छ ।तसर्थ आगलागी नियन्त्रणमा सहयोग पुर्याउने उदेश्यका लागि यस कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस शीर्षकमा व्यवस्था भएको रकम अग्निरेखा निर्माण तथा मर्मत ,अग्नी नियन्त्रक सामाग्री खरिद वा अन्य प्रविधिमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.६	वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविन्तम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	२००

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

७०१०००१७	२२५२२	११.५.१७.१८	वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि नविन्तम औजार तथा प्रविधिमा सहयोग	कर्णाली जैविक मार्ग	२००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यक्रम कार्वान्वयन प्रक्रिया

- आवश्यक सामाग्रीहरुको पहिचान गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरेर मात्र खरिद गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि स्थान छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धी क्रियाकलापहरु संचालन भएको हुनेछ ।
- आगलागी नियन्त्रणका लागि आबश्यक सामाग्रीहरुको व्यवस्थापनमा सहयोग हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- अग्निरेखा निर्माण तथा मर्मत सम्भार सामाग्री खरिद, अग्नि नियन्त्रणका कार्यहरु
- क्रियाकलाप सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु
- आगलागी एवं डढेलो नियन्त्रणमा सहयोग

४.८ डिभिजन वन कार्यालयलाई उच्च प्रविधियुक्त बहुबर्षिय नर्सरी निर्माण सहयोग

वृक्षारोपण कार्यमा गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन गर्नको लागि स्थायी प्रकारका प्रविधियुक्त वहुबर्षीय नर्सरीको उपलब्धता हुन जरुरी हुन्छ ।नेपालमा हुने गरेको वृक्षारोपणहरु संख्यात्मक रुपमा उल्लेख्य भएता पनि विरुवाहरुको बाच्ने प्रतिशत कम रहेको पाइन्छ ।यसका लागि एक बर्षीय विरुवा भन्दा पनि वहु-बर्षीय बिरुवाहरुको वृक्षारोपणमा प्राथमिकता दिन पर्ने देखिन्छ ।यस्तै स्थानीय स्तरमा पनि उपभोक्ताहरुबाट निजि जग्गामा वृक्षारोपणका लागि विरुवाहरुको उच्च माग रहेको हुँदा नर्सरी हरुको विस्तार र क्षमता अभिबृधि गर्न पर्ने देखिन्छ । यसरी नर्सरीको स्तर र क्षमतामा बृधि गर्न सकिएको अवस्थामा वृक्षारोपण गरि हरियाली प्रबर्धन गर्ने कार्यमा सहयोग हुनेछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत नर्सरी मा आवश्यकता अनुसार भौतिक संरचना निर्माण, औजार तथा सामग्री खरिद, बिउ बिजन खरिद, नर्सरी कामदार खर्च, आदि जस्ता शिर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	डिभिजन वन कार्यालयलाई उच्च प्रविधियुक्त बहुबर्षिय नर्सरी निर्माण सहयोग	कम्दी जैविकमार्ग, बाँके/डि.व.का बाँके	३३००

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि डिभिजन वन कार्यालयको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- डिभिजन वन कार्यालय, बाँके र एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- नर्सरी निर्माण कार्यको डिजाइन, लगत स्टिमेट तयार गरि कार्य शुचारु गर्ने ।
- सेवा प्रदायक मार्फत पनि यो कार्य गर्न सकिनेछ ।
- उत्पादित बिरुवाहरुको गुणस्तरको सुनिश्चितता गरि वितरण कार्य गर्नु पर्दछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र **(activity profile)** सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- स्थानीय स्तरमा सफल भएका रुख बिरुवालाई मात्र छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- वातावरणमा प्रतिकुल असर पार्ने आयातित बोट बिरुवा (Exotics Species) लाई प्रोत्साहन गरिने छैन ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बाँके जिल्लामा उच्च प्रविधियुक्त बहुबर्षिय नर्सरी निर्माण भएको हुनेछ ।
- समुदायले आफ्नो आवश्यकता अनुसारका गुणस्तरीय बहुबर्षीय बोटबिरुवाहरु प्राप्त गर्नेछन र जैविक मार्ग क्षेत्रमा वृक्षारोपण क्षेत्र बृधि हुनेछ।

प्रगति सूचक

- उच्च प्रविधियुक्त बहुबर्षिय नर्सरी निर्माण
- समुदायको गुणस्तरीय बहुबर्षीय बोटबिरुवाहरुमा सहज पहुँच
- वृक्षारोपण गरिएको रुख बिरुवाको संख्या
- जैविक मार्ग क्षेत्रमा वृक्षारोपण क्षेत्र
- क्रियाकलाप सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

४.९ निजी वन व्यवस्थापन सहयोग (बिरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जैविक मार्ग क्षेत्रका इच्छुक समुदायलाई निजी जग्गामा वृक्षारोपण गर्न सहयोग गरिनेछ र यसको साथ साथै वृक्षारोपण क्षेत्र संरक्षण गर्न तारबार तथा सिचाई सुबिधाको लागि सहयोग गर्न सकिनेछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत बिरुवा खरिद, ढुवानी, सिचाई सामग्री खरिद, तारबार, ज्यामी खर्च लगायत आवश्यक परेको ठाउँमा हेरालु परिचालन आदि जस्ता शिषर्कमा रहेर खर्च गरिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु. हजारमा)

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	निजी वन ब्यवस्थापन सहयोग (विरुवा, सिंचाई तथा तारबार सहयोग)	कम्दी जैविक मार्ग	११००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाबाट सहयोग लिन सकिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा वन कार्यालय आफैले कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा समूह गठन गरि सोहि समूह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- यस कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा निजि क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्न इच्छुक समुदाय/जग्गा धनिहरुसंग छलफल गर्नु पर्नेछ र स्वतन्त्र र पुर्व सु-सूचित सहमति को आधारमा मात्र कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- वृक्षारोपण गर्दा स्थानिय स्तरको हावापानी तथा वातावरणमा हुर्कन सक्ने खालको स्थानीय प्रजातिलाई प्राथमिकता दिई रोप्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कम्दी जैविक मार्ग अन्तर्गतका निजि जग्गामा वृक्षारोपण भएको हुनेछ।
- निजि जग्गामा वृक्षारोपण गर्दा सामुदायिक वन, राष्ट्रिय वन र जैविक मार्ग आसपासको क्षेत्रमा वन पैदावारको माग परिपूर्तिमा सहज हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी
- इच्छुक समुदाय/जग्गा धनिहरुको पहिचान

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

- खरिद भएका वृक्षारोपण सँग सम्बन्धित सामग्री विवरण

- वृक्षारोपण संख्या र जमिनको क्षेत्रफल
- निजि वन निर्माण र व्यवस्थापन
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन, फोटोहरु

४.१० आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जैविक मार्ग क्षेत्रमा वन्यजन्तु वासस्थान पहिचान गरि नयाँ घाँसे मैदान निर्माण तथा भइरहेको घाँसे मैदान लाई उचित व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ। यस कार्यको लागि विनियोजित बजेटबाट घाँसे मैदान व्यवस्थापनमा घाँस काट्ने, मिचाहा प्रजाति हटाउने जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु. हजारमा)
७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	६००
७०१०००१७	३११५७	११.५.१७.१८	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा घाँसे मैदान व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कर्णाली जैविक मार्ग	३००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयका प्राबिधिक कर्मचारीबाट सम्पन्न हुनेछ । वन कार्यालयका कर्मचारी, समूह/समिति, स्थानीय निकाय लगाएत अन्य सरोकारवालाहरु संगको समन्वयमा सम्पन्न गरिनेछ साथै आवश्यक परेको खण्डमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्तिको प्राविधिक सहयोगमा कार्य संचालन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयद्वारा सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको सहयोग लिन सकिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय तथा स्थान छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा डिभिजन वन कार्यालय आफैले प्राबिधिक कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा समूह गठन गरि सोहि समूह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- सामाजिक, वातावरणीय र संस्कृतिक हिसावले असर नपुग्ने गरि घाँसे मैदान व्यवस्थापन गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कम्दी जैविक मार्ग क्षेत्रमा घाँसे मैदान प्रभावकारी व्यवस्थापन भइ वन्यजन्तुको वासस्थानमा उचित सुधार हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- घाँसे मैदान निर्माण गर्ने ठाउको पहिचान
- घाँसे मैदान निर्माण र व्यवस्थापन
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

४.११ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत कम्दी क्षेत्रमा वन्यजन्तुको वासस्थानमा प्राबिधिक हिसाबले उपयुक्त ठाउँमा घोलमुहन निर्माण गर्ने र ममर्त गर्न आबश्यक घोलमुहान र सिमसार क्षेत्र लाई उचित मर्मत तथा व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ । व्यवस्थापन तथा निर्माण हुने घोलमुहान र सिमसार क्षेत्रको लागत अनुमान तयार गरि सोहि अनुसारका कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्नेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाक लाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	३११५७	११.५.१७.१७	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	६००
७०१०००१७	३११५७	११.५.१७.१८	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा सिमसार व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कर्णाली जैविक मार्ग	६००

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले प्राबिधिक कर्मचारीबाट सम्पन्न गरिनेछ वन कार्यालयका कर्मचारी, समूह/समिति, स्थानीय निकाय लगायत अन्य सरोकारवालाहरु संगको समन्वयमा लिई वा आवश्यक परेको खण्डमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्तिबाट प्राविधिक सहयोगमा यो कार्य संचालन गर्न सकिनेछ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले सहयोग गर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय आफैले कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा समूह गठन गरि सोहि समूह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति वा कुनै संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- सामाजिक, वातावरणीय र संस्कृतिक हिसावले असर नपुग्ने गरि सम्बन्धीत समुदाय संगको छलफलबाट आपसी समन्वयमा घोल मुहान तथा सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- आवश्यक परेको ठाउँमा सम्भावित असरलाई न्यूनीकरण गर्न बैकल्पिक उपायहरु संचालन गर्नु पर्नेछ

अपेक्षित उपलब्धि

- कम्दी जैविक मार्ग क्षेत्रमा घोलमुहन व्यवस्थापन भइ वन्यजन्तुको वासस्थानमा उचित सुधार हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- घोलमुहन निर्माण क्षेत्र पहिचान तथा मर्मतमा आवश्यक सिमसार क्षेत्र पहिचान
- छलफल निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (Meeting Minute and Attendance)
- घोलमुहन निर्माण र व्यवस्थापन, सिमसार क्षेत्र मर्मत र व्यवस्थापन
- वन्यजन्तुको वासस्थानमा उचित सुधार
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटोहरु

४.१२ आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा नदि किनार संरक्षण लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जैविक मार्ग क्षेत्रमा नदि कटान तथा भू-क्षय रोकथामको लागि यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यस कार्यकम अन्तर्गत जैविक तटबन्धन, वृक्षारोपण, चेक ड्याम निर्माण तथा मर्मत जस्ता क्रियाकलाप हरु संचालन गरिनेछ । कार्यक्रममा निर्माण सामग्री खरिद तथा आबश्यक ज्यामी खर्च लगायतको शिर्सकमा खर्च गर्न सकिन्छ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
७०१०००१५	३११५४	११.५.१७.१७	आयोजनाको लक्षित क्षेत्रमा नदि किनार संरक्षण लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग	२२००

जनशक्ति व्यवस्थापन

- यो कार्यक्रम सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले संचालन गर्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले सरोकारवालाहरुको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- आवश्यकता अनुसार एकीकृत भू परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले सहयोग गर्नेछ ।
- कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा डिभिजन वन कार्यालय आफैले कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा उपभोक्ता समूह परिचालन गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ संरक्षण क्षेत्रमा काम गर्ने अनुभव भएका समुदायमा आधारित संघ संस्था (CBOs) हरु मार्फत कार्यक्रम सम्झौता गरि सम्पन्न गर्न सक्नेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेटको आधारमा मात्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र **(activity profile)** सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- सामाजिक, वातावरणीय र संस्कृतिक हिसावले असर नपुग्ने गरि सम्बन्धीत समुदाय संगको छलफलबाट आपसी समन्वयमा नदि किनार संरक्षण कार्य गरिनेछ ।
- आवश्यक परेको ठाउँमा सम्भावित असरलाई न्यूनीकरण गर्न बैकल्पिक उपायहरु (**mitigating measures**) संचालन गर्नुपर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कम्दी जैविक मार्ग क्षेत्रमा खोला वा नदीले कटान भएका वा हुन सक्ने र बन्यजन्तुको वासस्थानमा असर पुग्न सक्ने स्थानमा कटान नियन्त्रण भइ वासस्थान सुरक्षित हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- खोला वा नदीले कटान भएका वा हुन सक्ने क्षेत्रको पहिचान
- जैविक तटबन्धन, वृक्षारोपण, चेक ड्याम निर्माण तथा मर्मत
- कार्य सम्पन्न प्रतिबेदन र फोटो
- वन्यजन्तुको वास स्थानमा असर पुग्न सक्ने स्थान कटान नियन्त्रण भइ वासस्थान सुरक्षित

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

४.१३ डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि वन्यजन्तु तथा बानी ब्यहोराको पहिचान सम्बन्धि तालिम सञ्चालन गर्ने

विभिन्न भौतिक पुर्बाधार जस्तै राजमार्ग, हुलाकी सडक, सिंचाई नहर लगायतका कारणले गर्दा वन्यजन्तु घाइते हुने गरेको पाइन्छ र त्यसको साथसाथै वन्यजन्तुहरु नजिकैको बस्तिमा जाने गर्दा वन्यजन्तुहरु घाइते हुने क्रम बढ्दो रहेको छ। यस्तै रोगले ग्रसित तथा घाइते वन्यजन्तुको उपचारको लागि उचित व्यवस्थापन गर्न वन्यजन्तु को वानी व्यहोराको उचित पहिचान सम्बन्धी उदेश्यले यो कार्यक्रम प्रस्ताब भएको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत तालिम संचालन गर्न लाग्ने सहभागी भत्ता, खाजा, यातायात, बास खर्च, सहजीकरण शुल्क, संचार, भत्ता जस्ता शिर्षकमा रहेर खर्च गर्न सकिनेछ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु.हजारमा)
७०१००००१५	२२५११	२.३.१२.६	डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुका लागि वन्यजन्तु तथा बानी ब्यहोराको पहिचान सम्बन्धि तालिम सञ्चालन गर्ने	बाँके	४४०

जनशक्ति ब्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि सम्बन्धित डिविजन वन कार्यालयको कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लगत स्टिमेट तयार गरि संचालन गर्नुपर्ने छ ।
- सहभागी छनौट गर्दा जैविक मार्ग क्षेत्र वा वन्यजन्तु संरक्षणमा काम गरिरहेका नयाँ कर्मचारीहरुलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिरहरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र **(activity profile)** सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीको क्षमता विकास गर्नको लागि वन्यजन्तुको व्यवहार तथा वन्यजन्तु पहिचान सम्बन्धी तालिम सम्पन्न भएको हुनेछ ।
- कर्मचारीलाई वन्यजन्तुको आनी बानी तथा अन्य वन्य जन्तुको बारेमा जानकारी प्राप्त भई मानवीय तथा भौतिक क्षति न्यूनिकरणमा सहयोग पुग्नेछ ।

प्रगति सूचक

- वन्यजन्तु व्यवहार तथा वन्यजन्तु पहिचान सम्बन्धी तालिम सम्पन्न
- तालिम सम्पन्न प्रतिबेदन, फोटोहरु र हाजिरी
- वन्यजन्तुको आनी बानी तथा अन्य वन्य जन्तुको बारेमा जानकारी प्राप्त
- मानवीय तथा भौतिक क्षति न्यूनिकरण

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

४.१४ वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण सम्बन्धि उपकरण तथा क्षमता बिकास तालिम सहयोग

वन क्षेत्रमा खटिने कर्मचारीहरुले वन्यजन्तुको व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने हुनाले वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण सम्बन्धी ज्ञान हुन पर्नेछ । घाइते तथा समयाग्रस्त वन्यजन्तु नियन्त्रण तथा उद्धार गरि उपचार गर्ने सम्बन्धी प्राबिधिक ज्ञान हुनुपर्ने हुँदा यो कार्यक्रम तय गरिएको छ । यस शीर्षकमा व्यवस्था भएका रकम वन्यजन्तु उद्धार सामग्री खरिद, तालिम सामाग्री खरिद, तालिममा सहभागीहरुलाई दैनिक भत्ता, यातायात, फिल्ड गियर, हल भाडा, प्रशिक्षक भत्ता जस्ता शीर्षकमा स्वीकृत लागत अनुमान अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	रकम (रु हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.६	वन्यजन्तु उद्धार, नियन्त्रण सम्बन्धि उपकरण तथा क्षमता बिकास तालिम सहयोग	बाँके	३०५

जनशक्ति व्यवस्थापन

सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयबाट यो कार्य सम्पन्न गर्नका लागि जनशक्तिको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- यस कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले आफ्नो कर्मचारी परिचालन गरि आफैले सम्पन्न गर्न सक्ने छ वा आवश्यक परेमा सेवा प्रदायक संस्था वा व्यक्ति मार्फत समेत सम्पन्न गरिनेछ र तालिमका क्रममा आबश्यक वन्यजन्तु उद्दार सामग्री खरिद गर्न सक्नेछ ।
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति/समुह, स्थानीय निकाय, एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजना संगको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयमा वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम सम्पन्न भएको हुनेछ र साथै वन्यजन्तु उद्धार गर्ने सामग्री हस्तान्तरण भएको हुनेछ।
- वन कार्यालयका कर्मचारीहरुले वन्यजन्तुको पहिचान, उद्धार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान, सीप अभिवृद्धि भइ वन्यजन्तु घटनाबाट घाइते हुने क्रम न्युन हुनेछ।

प्रगति सूचक

- वन्यजन्तु उद्धार तथा नियन्त्रण तालिम सम्पन्न
- तालिम सम्पन्न प्रतिबेदन, फोटोहरु र हाजिरी
- वन्यजन्तुको पहिचान, उद्धार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान, सीप अभिवृद्धि
- वन्यजन्तुबाट घाइते हुने घटना न्यूनीकरण

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

४.१५ स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार समन्वय बैठक

भारत तथा नेपालको सिमानामा हुने अबैध वन्यजन्तु व्यापार तथा वन्यजन्तु अखेटोपहार र अंगहरुको ओसार पसार र चोरी सिकार नियन्त्रणको लागि यो अन्तर सीमापार समन्वय अत्यन्त जरुरी देखिन्छ । सिमा क्षेत्रमा वन्यजन्तु संरक्षण व्यवस्थापन गर्नको लागि समन्वय सहयोग अभिवृद्धि गर्न यो सीमापार बैठक प्रस्ताब गरिएको छ । नेपालको संरक्षित क्षेत्रहरुसँग सिमाना जोडिएका भारतको संरक्षित क्षेत्र तथा वन क्षेत्रका प्रतिनिधि, उपभोक्ता एंव सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको बिचमा नियमित रुपमा सूचना आदान प्रदान एवंम चुनौतीहरुको समाधानका लागि स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार बैठक नियमित रुपमा संचालन गरिनेछ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत स्टेशनरी, तालिम सामाग्री, बैठक भत्ता, खाजा खर्च, यातायात, हल भाडा, जस्ता शीर्षकमा स्वीकृत लागत अनुमान अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
७०१०००१५	२२५१२	२.३.१२.६	स्थानिय स्तरको अन्तर सिमापार समन्वय बैठक	बाँके	२२०

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगबाट सम्पन्न गर्नका लागि निकुन्ज कार्यालय, डिभिजन वन कार्यालय र अन्य सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरुलाई समावेस गरि कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।यस कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारी परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- डिभिजन वन कार्यालयले सम्बन्धित सरोकारवालाको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- डिभिजन वन कार्यालयको संयोजनमा १ ओटा सीमापार बैठक सम्पन्न भएको हुनेछ जसबाट भारत र बाँके/बर्दिया जिल्लाको सिमानामा हुने अबैध वन्यजन्तु व्यापार तथा वन्यजन्तु अखेटोपहार र अंगहरुको ओसार पसार र चोरी सिकार नियन्त्रणमा सहयोग हुनेछ ।

प्रगति सूचक

- निर्णय पुस्तिका तथा हाजिरी (**Meeting Minute and Attendance**)
- प्रतिनिधिहरु छनौट
- सीमापार बैठक सम्पन्न

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

- अबैध वन्यजन्तु व्यापार तथा वन्यजन्तु अखेटोपहार र अंगहरुको ओसार पसार र चोरी सिकार नियन्त्रणमा

४.१६ जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद

सम्बन्धित सरोकारवाला तथा स्थानीय समुदायका व्यक्तिहरुलाई संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी जानकारी प्रत्यक्ष रुपमा व्यक्तिगत कथाहरू र अनुभवहरू आदान प्रदान गर्ने उदेश्यले जैविक चौतारीको स्थापना गरिने छ। यसमा मासिक रुपमा विषयगत क्षेत्र र बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय जस्ता बिषयमा छलफल गरिनेछ। बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा जानकारी अद्यावधिक गर्न र सोहि अनुरुप आगामी दिनमा संरक्षणको क्षेत्रमा सुधार गरि संरक्षणमुखि क्रियाकलाप प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो । यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यक्रम संचालन मा लाग्ने सहभागी खाजा/नास्ता खर्च, इन्धन, यातायात खर्च, बैठक भत्ता, सहजीकरण शुल्क जस्ता शिर्षक मा रहेर खर्च हुनेछ र साथै परामर्शदाता मार्फत कार्यक्रम संचालन गरेमा प्रतिवेदन तयार खर्च र परामर्शदाता शुल्कमा समेत खर्च गरिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु. हजारमा)
७०१०००१५	२२५१२	२.३.१२.६	जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद	कम्दी जैविक मार्ग	११०
७०१०००१७	२२५१२	२.३.१२.७	जैविक चौतारीको माध्यमबाट संरक्षणको सवाल, चुनौती तथा अवसर सम्बन्धी छलफल तथा संबाद	कर्णाली जैविक मार्ग	११२

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुलाई परिचालन गरि संचालन गरिने छ । आवश्यक परेको खण्डमा यस कार्यक्रम परामर्शदाता व्यक्ति वा सेवा प्रदायक संस्था मार्फत सम्पन्न गरिनेछ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- वन कार्यालयद्वाराद्वारा सम्बन्धित सरोकारवालाको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्र तिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

सामाजिक सुरक्षा तथा अन्य बिषयबस्तुहरु

- सम्बाद फोरम आयोजना गर्दा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेसिकरण लाई ध्यानमा राखेर गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कम्दी जैविक मार्ग क्षेत्रमा जैविक चौतारी माध्यमबाट संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न हुनेछ ।
- छलफलमा आएका बिषयहरु प्रतिवेदन तयार गरि अध्यावधिक हुनेछ ।
- आगामी दिनमा संरक्षणको क्षेत्रमा सुधार गरि संरक्षणमुखि जनचेतनाका क्रियाकलापहरु प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

प्रगति सूचक

- संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न
- आयोजना क्षेत्रका उपभोक्तहरु एकिकृत भू-परिधि व्यबस्थापनमा जागरुक
- बिद्यमान जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि अवसर, सवाल तथा चुनौती र समाधानका उपाय बारेमा जानकारी अद्यावधिक
- संरक्षणमुखि क्रियाकलाप प्रभावकारी रुपमा कार्यन्वयन
- छलफलमा आएका बिषयहरुमा आधारित प्रतिवेदन

४.१७ स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग

आम समुदायलाई जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा जानकारी गराउनको लागि संरक्षण सम्बन्धि दिवसहरु मनाउने गरिन्छ । यस परियोजनाको कार्यक्षेत्रमा पर्ने जैविक मार्ग तथा मध्यवर्ती क्षेत्रहरुमा उपरोक्त दिवस समारोहहरु आयोजना गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।यस कार्यक्रम अन्तर्गत सहभागी खाजा/खाना खर्च, यातायात, भत्ता, promotional सामग्री, सहजीकरण शुल्क, संयोजन शुल्क, संचार लगाएत अन्य शिर्षक मा रहेर खर्च गरिनेछ ।

ब.उ.शि.नं	खर्च शिर्षक नं	क्रियाकलाप नं	कार्यक्रम	स्थान	जम्मा रकम (रु.हजारमा)
७०१०००१५	२२५२२	११.५.१७.१७	स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग	कम्दी जैविक मार्ग, बाँके	२००
७०१०००१५	२२५२२	२.३.१२.५	स्थानिय स्तरमा संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोहको लागि सहयोग	कर्णाली जैविक मार्ग	२००

जनशक्ति व्यवस्थापन

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

यस कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारी हरु परिचालन गरि सम्पन्न गरिनेछ । कार्यक्रमको आयोजना सम्बन्धित वन कार्यालयको समन्वयमा स्थानिय सरोकारवालाहरु, स्थानीय निकाय, समुदायहरुको सहभागितामा सम्पन्न गरिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- डिभिजन वन कार्यालयले सम्बन्धित सरोकारवालाको समन्वयमा यो कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लागत स्टिमेट गरेर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको प्रकृति हेरी कार्यक्रम सम्बन्धी प्रतिनिधिमुलक तस्बिर/हरु र क्रियाकलाप पार्श्वोचित्र (**activity profile**) सहितको कार्य सम्पन्न प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

- जैविक मार्ग क्षेत्रमा संरक्षणमा आधारित दिवस समारोहहरु सम्पन्न भएको हुनेछ ।
- आम समुदायमा जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा जनचेतना अभिबृद्धि गर्नमा सहयोग पुगी संरक्षणमा जनसहभागिता बढ्नेछ ।

प्रगति सूचक

- संरक्षणमा आधारित दिवस समारोहहरु सम्पन्न
- जैविक विविधता संरक्षणको महत्वको बारेमा आम समुदायमा जनचेतनाको अभिबृद्धि
- कार्यक्रम समापन प्रतिबेदन, हाजिरी र फोटोहरु

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

परिच्छेद ५ : बिबिध

कार्यक्रम कार्वान्वयन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने अन्य बिषयबस्तुहरु

१. कार्यक्रम सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा आवश्यकता अनुसार स्थानीय समुदाय, स्थानीय तह, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका विभिन्न निकायहरुसंग सहकार्य र समन्वय गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम सञ्चालन, अनुगमन तथा मुल्यांकन एवं प्रतिबेदन तयारीमा सहजता अनुसार आयोजनाको फिल्ड कार्यालय, कोहलपुर बाँके वा आयोजना व्यवस्थापन इकाई **(Project Management Unit - PMU)**, बबरमहल काठमाडौंसंग सहकार्य र समन्वयमा गर्न सकिनेछ ।

२. कार्यक्रमको मासिक, त्रैमासिक तथा बार्षिक भौतिक र वित्तीय प्रगति, बार्षिक प्रमाणित आर्थिक विवरण आयोजनाको फिल्ड कार्यालय कोहलपुर वा आयोजना व्यवस्थापन इकाई मार्फत आयोजनालाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । आयोजनाका कर्मचारीले उक्त कार्यको लागि आवश्यक सहजीकरण गर्नुपर्नेछ ।

३. कार्यक्रमसँग सम्बन्धित ज्ञान, तथा प्रविधिको आवश्यकता महशुस भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सम्बन्धित संघसंस्था, बिज्ञ व्यक्तिहरुको सहयोग तथा परामर्श लिन सकिनेछ ।

४. उपभोक्ता समूह, वा लाभग्राही समुदाय मार्फत हुने कार्यमा यथासम्भव स्थानीय स्तरमा गठन भएका मध्यवर्ती उपभोक्ता समूह, सामुदायिक वन समन्वय समिती **(CFCC)**, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, चोरी शिकारी नियन्त्रण युवा समूह, कृषक समुह, सहकारी समूह, आमा समूह, युवा समूह जस्ता स्थायी प्रकृतिका नियमानुसार गठन भएका उपभोक्ता समूह मार्फत संचालन गर्नु पर्नेछ । सम्बन्धित क्षेत्रमा काम गरिरहेका र अनुभब भयका स्थानीय तथा भू परिधि स्तरमा कार्यक्रम गरिरहेका संघ संस्था मार्फत कार्वान्वयन गर्न प्राथमिकता गर्नुपर्नेछ । आबश्यकता अनुसार लाभग्राहीहरुबाट नयाँ उपभोक्ता समूह नियमानुसार गठन गर्न सकिनेछ ।

५. कार्यक्रमहरुको बिस्तृत पार्स्वोचित्र विवरण **(Activity Profile)** तयारी गरि आयोजना फिल्ड कार्यालय कोहलपुर मार्फत आयोजना व्यवस्थापन इकाई **(PMU)** लाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

६. अपेक्षित उपलब्धिहरुलाई आधार तथ्यांक **(database)** को रुपमा प्रयोग गरिनेछ ।

७. कार्यक्रम संचालनको लागि समुदाय तथा घरधुरी छनौट गर्दा एकीकृत भू-परिधि व्यवस्थापन आयोजनाले तयार गरेको समुदाय तथा स्थान पहिचान सर्बेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं